

III. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

1 CHARAKTERISTIKA PRÍRODNÉHO PROSTREDIA

V rámci širšieho okolia mesta Veľký Šariš v scenérii krajiny dominuje zalesnený kužeľ Šarišského hradného vrchu, striedanie sa zalesnených častí (najmä hrebeňov a vrcholových polôh) vulkanického komplexu Stráží, ktoré je v kontraste s hladšie modelovaným a mennej členitým reliéfom Šarišskej Vrchoviny a Spišsko-šarišského medzihoria, alúvia rieky Torysy a horského hrebeňa Čergova na horizonte pri príjazde z okresného a krajského mesta Prešov do Veľkého Šariša. Pre širšie okolie je z hľadiska scenérie krajiny určujúca veľkobloková štruktúra poľnohospodárskej pôdy, urbanizované plochy a zalesnené vrcholové partie okolitých pohorí, rozloženie nelesnej drevinovej vegetácie v krajine je nerovnomerné.

Na lokálnej úrovni sa strieda poľnohospodársky využívaný charakter krajiny s urbanizovanými plochami (sídla, plochy výroby a služieb), s komplexmi lesných porastov, ktorý dotvárajú prirodzené brehovité porasty a sprievodná vegetácia vodných tokov, umelé výsadby ovocných drevín okolo komunikácií (stromoradia), dreviny na plochách verejnej zelene v zastavanom území sídiel. Samotné územie navrhovaného zámeru predstavuje pôvodný výrobný areál ČKD.

Navrhovaná lokalita výstavby je situovaná na východnom okraji mesta Veľký Šariš. Lokalita je v bezprostrednej nadväznosti na štátnu cestu I. triedy 1/68 št. hranica SR/MR - Košice - Prešov - Stará Ľubovňa - št. hranica SR/PL. Riešené územie je z geomorfologického hľadiska súčasťou Spišsko-šarišského medzihoria, ktoré je v rámci širšieho okolia urbanizované a stredne intenzívne až intenzívne využívaná poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom. Súčasná štruktúra krajiny je výsledkom dlhodobého antropického tlaku na krajinu, kde z pôvodne zalesneného územia bola krajina fragmentovaná na časti urbanizované (sídla, plochy priemyslu a dopravy), poľnohospodársky využívané plochy (orná pôda, lúky, pasienky, ovocné sady), plochy lesa, plochy nelesnej drevinovej vegetácie, ostatné plochy, vodné plochy. Sumárne možno konštatovať, že sa v širšom okolí striedajú prvky poľnohospodárskej, priemyselnej, sídelnej a rekreačnej krajiny.

1.1 GEOMORFOLOGICKÉ POMERY

Záujmové územie tvorí katastrálne územie mesta Veľký Šariš, ktoré sa nachádza severozápadne od mesta Prešov, v centrálnej časti prešovského okresu v rámci geomorfologického podcelku Šarišské podolie na juhovýchodnom okraji Spišsko-šarišského medzihoria. Územie má charakter pahorkatiny s vystupujúcim vulkanickým kužeľom Šarišského vrchu a s rozpätím nadmorských výšok od 246 do 570 m n.m.

Podľa geomorfologického členenia SR patrí riešené územie zámeru do podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vonkajšie Západné Karpaty, do Podhôrno-magurskej oblasti, do celku Spišsko-šarišského medzihoria, do podcelku Šarišské podolie.

Predmetné územie je situované na rovinatom až mierne zvlnenom reliéfe Šarišského podolia nivy rieky Torysy (kvartérne fluviálne sedimenty), od ktorého na západ morfológicky výrazne vystupuje vulkanický kužeľ Šarišského hradného vrchu, na severovýchode sa začína vulkanický komplex Stráží.

1.2 GEOLOGICKÉ POMERY

Geologická stavba územia

Územie spadá do tektonickej jednotky vnútrokarpatského paleogénu. Budované je paleoaénymi (staršie treťohory), neogénymi (mladšie treťohory) a kvartérnymi súvrstviami.

Vnútrokarpatský paleogén je budovaný ílovcovo - pieskovcovým súvrstvom veku stredný až vrchný oligocén. Paleogénne podložie dotknutého územia sa zaraďuje do hutnianskych vrstiev, v ktorých ílovce a ílosiltovce sú v prevahe nad pieskovcami.

Šarišský hradný vrch a komplex Stráží (Šarišská hora, Dúbrava, Stráž atď.) sú budované neogénymi vulkanitami (extrúzie pyroxenicko-amfibolického andezitu).

Údolnú nivu rieky Torysy vypĺňajú aluviálne sedimenty rieky Torysy. Na dotknutej lokalite, podľa staršieho prieskumu, je fluviálny komplex tvorený hlinitými pieskami s pribúdaním štrkovitej zložky smerom do podložia. Na báze sú štrky piesčité.

1.3 INŽINIERSKOGEOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA

Z hľadiska inžiniersko-geologickej rajonizácie spadá posudzovaná lokalita realizácie zámeru pod rajón údolných riečnych náplavov. Podľa prieskumu (Durbák, E., 2003) v susediacom areáli spoločnosti GOHR (južne) tvoria základové pôdy: tuhý íl so strednou a nízkou plasticitou triedy F6 (CI, CL), íl piesčitý mäkký triedy F4 (CS), piesok s jemnozrnou zeminou stredne uľahlý triedy S3 (S-F), štrk s jemnozrnou zeminou stredne uľahlý triedy G3 (G-F).

Žiarenie z prírodných zdrojov a radónové riziko

Na základe spracovaných odvodených máp radónového rizika (URANPRESS, Spišská Nová Ves, 1992) vyskytujú sa v okrese Prešov zhruba v rovnakom pomere oblasti s nízkym (najmä stredná časť okresu) a so stredným radónovým rizikom (prevažne severovýchodná a juhozápadná časť okresu - územie pohorí Čierna hora a Slanské vrchy). V rámci okresu sa územia s vysokým radónovým rizikom nenachádzajú. Posudzovaná lokalita zámeru sa nachádza v území s nízkym radónovým rizikom.

Geodynamické javy

Širšie okolie lokality je náchylné na tvorbu zosuvov pokryvných útvarov na flyšových súvrstviach a v okrajových častiach vulkanitov. Svahové pohyby sú zväčša viazané na sieť dolín, často majú veľký plošný rozsah (najmä oblasť vulkanitov Stráží a Slanských vrchov). Podľa dostupných údajov nie sú na lokalite zámeru ani v jej bližšom okolí evidované zosuvy.

Seizmicita územia

Seizmotektonická mapa Slovenska (STN 73 0036 Seizmické zaťaženia stavebných konštrukcií, 1997) vykazuje pre lokalitu navrhovaného zámeru maximálne pozorovanú intenzitu 5 až 6 ° MSK-64. V bližšom okolí lokality výstavby je evidovaný priebeh niekoľkých neotektonicky aktívnych zlomových porúch.

Nerastné suroviny

V okrese Prešov sa ťažia alebo vyskytujú ložiská nerastných surovín (najmä stavebný kameň, tehliarske suroviny), výskyt vyhradených druhov nerastov je uvedený v tabuľke.

Tabuľka 2: Ložiská nerastných surovín v okrese Prešov k 1.1.2001

Názov ložiska (ťažobná organizácia)	Nerastná surovina
Dubník - CHLU	ortuťové rudy
Dubník - okolie-CHLU	ortuťové rudy
Zlatá Baňa - CHLU	polymetalické rudy
Fintice	bentonit
Kapušany	bentonit
Prešov - Soľná Baňa (SOLIVARY Prešov)	kamenná soľ
Fintice n (Lom HU. V.)	stavebný kameň
Okružná - Borovník	stavebný kameň
Sedlice (CS a.s. Košice)	stavebný kameň
Sedlice - CHLU	stavebný kameň
Sedlice (VKŠ)	stavebný kameň
Záhradné (VKŠ)	stavebný kameň
Vyšná Šebastová - Maglovec	stavebný kameň
Fintice (Lesostav)	stavebný kameň
Petrovany - Močarmany (Tehelne VOKOP Vranov)	tehliarske suroviny
Drienov (Tehelne VOKOP Vranov)	tehliarske suroviny
Močarmany (TEHELKIN Košice)	tehliarske suroviny
Močarmany (Tehelne VOKOP Vranov)	tehliarske suroviny
Pieskoveň Nemcovce	štrkopiesky a piesky

Pozn.: CHLU - chránené ložiskové územie

Na vlastnej lokalite navrhovaného zámeru sa neevidujú žiadne ložiská nerastných surovín, ani tam neprebíha žiadna ťažba.

1.4 KLIMATICKÉ POMERY**Teplotné pomery**

Širšie dotknuté územie mesta Veľký Šariš možno na základe klimatických charakteristík zaradiť do teplej klimatickej oblasti reprezentovanej teplým, mierne vlhkým okrskom s chladnou zimou.

Z hľadiska klimaticko-geografických typov možno predmetné územie zaradiť k typu kotlinovej klímy, subtypu teplej kotlinovej klímy.

Priemerný ročný počet letných dní v rámci časového obdobia rokov 1961 - 1990 (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) na klimatickej stanici lokalizovanej v samotnom meste Prešov dosahuje hodnotu 49 dní a priemerný ročný počet mrazových dní dosahuje hodnotu 124 dní.

Pre danú oblasť je charakteristické premrzanie pôdy za priemerných podmienok do hĺbky 30 až 40 cm, v extrémnych zimách 70 až 80 cm.

Tabuľka 3: Priemerné mesačné (ročné) teploty vzduchu (°C) za vegetačné obdobie (1951 - 1980) (Zdroj SHMU)

Stanica	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Rok	Letný polrok
Prešov	-3,7	-1,5	2,7	8,7	13,6	17,3	18,6	17,8	13,8	8,6	3,5	-1,3	8,2	15,0

Tabuľka 4: Základné klimatické charakteristiky širšieho záujmového územia (Prešov) (Zdroj SHMU)

Klimatické ukazovatele	Obdobie pozorovania	Hodnota ukazovateľa
Priemerná ročná teplota vzduchu (°C)	1961 - 1990	8-9
Priemerná teplota vzduchu v januári (°C)	1961 - 1990	(-3)-(-4)
Priemerná teplota vzduchu v júli (°C)	1961 - 1990	18-19
Priemerný ročný počet vykurovacích dní	1961 - 1990	220-240

Zrážkové pomery

Z hľadiska ročného chodu zrážok v širšom dotknutom území mesta Veľký Šariš (najbližšia meracia meteorologická stanica Prešov) maximum zrážok pripadá na mesiace jún a júl, minimum zrážok spravidla na mesiac február.

Z hľadiska priemerných ročných hodnôt klimatického ukazovateľa zavlaženia v časovom období rokov 1961 - 1990 (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) v predmetnom území boli zaznamenané hodnoty vyššie uvedeného ukazovateľa od 0 do - 100 mm, t. j. v tomto území sa prejavuje veľmi mierny nadbytok zrážok.

Z hľadiska priemerných ročných hodnôt radiačného indexu sucha (Bo/L. R, Bo - celková bilancia žiarenia, L - skupenské teplo vyparovania, R - atmosférické zrážky) v časovom období rokov 1961 - 1990 (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) prevládajú hodnoty od 1,2 do 1,25.

Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou v časovom období rokov 1961 - 1990 (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) sa v širšom dotknutom území pohyboval v intervale od 60 do 80 dní. Snehová pokrývka vyššia ako 5 cm sa vyskytuje v priemere 35 dní v roku.

Z hľadiska výskytu hmiel patrí predmetné územie do oblasti údolí väčších riek s priemerným počtom dní s hmlou pohybujúcim sa v intervale od 60 do 85 dní.

V meste Prešov sa nachádza zrážkomerná stanica. Pre ilustráciu zrážkových pomerov v širšom dotknutom území sú uvedené i údaje zo zrážkomernej stanice v obci Chmiňany lokalizovanej JZ vo vzdialenosti cca 10 km od samotného mesta Veľký Šariš.

Tabuľka 5: Priemerné mesačné (ročné) úhrny zrážok v mm (Zdroj SHMU)

Zrážkomerná stanica	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Rok	Letný polrok
Prešov	30	27	31	44	64	84	90	78	53	49	42	33	625	413
Chmiňany	24	23	25	42	69	89	92	80	45	40	40	30	599	418

Tabuľka 6: Základné klimatické charakteristiky širšieho záujmového územia (Prešov)

Klimatický ukazovateľ	Obdobie pozorovania	Hodnota ukazovateľa
Priemerný ročný úhrn zrážok (mm)	1961 - 1990	600 - 700
Priemerný úhrn zrážok v januári (mm)	1961 - 1990	20 - 30
Priemerný úhrn zrážok v júli	1961 - 1990	80 - 90
Absolútne maximum mesačných úhrnov zrážok (mm)	1951 - 2000	200 - 250
Priemerný počet dní so snehovou pokrývkou	1961 - 1990	60 - 80

Veterné pomery

Prúdenie na Slovensku ovplyvňujú hlavne tlakové centrá - azorská tlaková výš orientovaná k severu hlavne v letných mesiacoch a prehĺbená islandská tlaková níz v zime. Táto tlaková diferenciácia podmieňuje západné zonálne prúdenie.

Z hľadiska zaťaženia územia prízemnými inverziami patrí širšie dotknuté územie mesta Veľký Šariš medzi priemerne inverzné polohy plošne zahŕňajúce predovšetkým široké údolia rieky Torysa a jej väčších prítokov. Veterné pomery sú prezentované meracou stanicou v Prešove. V prípade mesta Prešov je určujúcim faktorom veterných pomerov v predmetnom území predovšetkým severojužná orientácia Košickej kotliny, uzavretej zo západu, severu i východu pohoriami. Sú zrejmé dominantné vetry severných a južných smerov, pričom v porovnaní s inými oblasťami Slovenska má oblasť okolia Prešova pomerne nízke % bezvetria.

V prípade Veľkého Šariša je predpoklad, že smery vetra sú čiastočne modifikované SZ-JV priebehom údolia Torysy. Pomerne široké údolie Torysy nevytvára možnosti pre dlhodobé stagnácie chladného vzduchu. Inverzné polohy sú v nízko položených miestach v okolí Torysy. Na ich formovaní sa podieľajú stekavé prúdy chladného vzduchu z okolitých vrchov.

1.5 HYDROGEOLOGICKÉ POMERY

Z hľadiska hydrogeografických charakteristík širšie dotknuté územie patrí k úmoriu Čierneho mora do povodia rieky Hornád. Hydrologickou osou tohto územia je rieka Torysa tvoriaca prirodzenú hydrogeografickú líniu v rámci zastavaného územia mesta.

1.5.1 Povrchové vody

Rieka Torysa má priemerný prietok v meste Prešov $3,94 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, v obci Haniska po pribratí prítokov Sekčov a Delňa $7,02 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Najvýznamnejším ľavostranným prítokom je rieka Sekčov (priemerný prietok $2,75 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$).

Tab. 7: Charakteristické hydrologické údaje riek Torysa a Sekčov vo vodomernej stanici Prešov

Tok	Miesto	Plocha povodia (km^2)	Zrážky (mm)	Straty (mm)	Odtok (mm)	Odtokový koeficient	Špecifický odtok ($\text{l} \cdot \text{s}^{-1} \cdot \text{km}^{-2}$)	Prietok ($\text{m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$)
Torysa	Prešov	673,89	739	540	199	0,27	6,32	4,54
Sekčov	Prešov	352,80	693	490	203	0,29	6,41	2,30

Tok	Miesto	Prietoky prekročené priemerne počas n dní v roku ($\text{m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$)						
		30	90	180	270	330	355	364
Torysa	Prešov	10,3		2,79	1,64		0,77	
Sekčov	Prešov	5,2		1,41	0,83		0,39	

Tok	Miesto	Veľké vody dosiahnuté alebo prekročené raz za n rokov ($\text{m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$)						
		1	2	5	10	20	50	100
Torysa	Prešov	94		202	247		352	403
Sekčov	Prešov	53		101	122		170	190

Vodné toky v širšom dotknutom území môžeme podľa režimu odtoku zaradiť do vrchovinnno-nízinnej oblasti s dažďovo-snehovým režimom odtoku. Najvyššie vodné stavy sú začiatkom jari v mesiacoch február, marec a apríl, najnižšie vodné stavy sú koncom leta a na začiatku jesene v mesiaci september.

Priemerný ročný špecifický odtok v časovom období rokov 1931 - 1980 (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) sa v širšom dotknutom území mesta Prešov pohybuje v intervale od 5 do 10 $\text{l} \cdot \text{s}^{-1} \cdot \text{km}^{-2}$, minimálny špecifický odtok 364 denný v intervale od 0,5 do 1,0 $\text{l} \cdot \text{s}^{-1} \cdot \text{km}^{-2}$ a maximálny špecifický odtok v intervale s pravdepodobnosťou opakovania raz za 100 rokov od 1,0 do 1,4 $\text{m}^3 \cdot \text{s}^{-1} \cdot \text{km}^{-2}$.

Najbližšia stanica štátnej pozorovacej siete je v profile Torysy Šarišské Michaľany v rkm 73,30. Podľa údajov ročenky SHMÚ za sledované obdobie 2001 - 2002 sú prietoky a kvalita vôd Torysy nasledovné: množstvo povrchových vôd Torysy

$$Q_{355} = 0,537 \text{ m}^3/\text{s} \text{ (minimálne, 355-dňové prietoky)}$$

$$Q_{270} = 1,271 \text{ m}^3/\text{s} \text{ (277-dňové prietoky)}$$

$$Q_{\emptyset} = 3,630 \text{ m}^3/\text{s} \text{ (priemerné prietoky)}$$

$$Q_1 = 46,000 \text{ m}^3/\text{s} \text{ (maximálny, 1-dňový prietok)}$$

Vodné plochy

Priamo v katastrálnom území mesta Veľký Šariš sa nenachádzajú žiadne prirodzené vodné plochy. Umelé vodné plochy predstavujú jamy po ťažbe štrku v blízkosti rieky Torysa, severne od zastavanej časti územia mesta.

1.5.2 Podzemné vody

Regionálne syntézy

Z hľadiska hydrogeologických pomerov v priestore fluvialných náplavov rieky Torysa i jej prítokov tvorených štrkami a pieskami prevláda mierna prietočnosť a hydrogeologická produktivita ($T = 1 \cdot 10^{-4} - 1 \cdot 10^{-3} \text{ m}^2 \cdot \text{s}^{-1}$).

Podľa hydrogeologickej regionalizácie Slovenskej republiky sa dotknuté územie nachádza v hlavnom hydrogeologickom rajóne QP 120 Paleogén Spišsko-Šarišského medzihoria, Bachurne a Šarišskej vrchoviny v povodí Torysy s dominantnou puklinovou priepustnosťou geologického podložia.

V rámci hydrogeologického regiónu Paleogén Spišsko-šarišského medzihoria, Bachurne a Šarišskej vrchoviny v povodí Torysy prevažujú horniny centrálno-karpatského paleogénu s prevahou ílovcov nad pieskovecami a nepriaznivými podmienkami pre akumuláciu väčšieho množstva podzemných vôd, s plytkým obehom týchto vôd. Významnejší je iba rajón údolia Torysy (HD - 10) s priaznivými

podmienkami štrkovo - piesčitých fluvialných až proluviálnych sedimentov s relatívne vysokou priepustnosťou. Charakteristická je hydraulická spojitosť podzemnej vody riečnej nivy s vodou v rieke.

Lokálne syntézy

Zo štúdia archívnych materiálov z geologického prieskumu v dotknutom území vyplynuli nasledovné informácie o podzemných vodách:

HPV	2,8 m p.t.
priepustnosť k_f	$2,71 \times 10^{-4}$ až $1,95 \times 10^{-3}$ m/s (modelovo verifikovaný)
výdatnosť Q_{dop}	0,8 až 3 l/s pri spoločnom odbere navzájom sa ovpl. vrtov

t.j. mocnosť kolektora je veľmi malá, hladina podzemnej vody je relatívne v malej hĺbke, priepustnosť je stredná, výdatnosti vrtov sú nízke.

Typický charakter zvodnenej vrstvy sú piesky hlinité s pribúdaním štrkovitej zložky smerom do podložia, na báze sú štrky piesčité.

Z priebehu hydroizohýps v lokalite zámeru (Mlynarčík, M., 1981) a z modelového riešenia súčasného stavu vyplýva dotačný vplyv podzemného prítoku z paleogénnych a neogénnych komplexov lemujúcich aluviálnu nivu Torysy. Podzemné vody sú v režime voľnej hladiny a sú v hydraulickej spojitosti s povrchovým tokom Torysy. Tá ovplyvňuje hlavne režim prúdenia, lokálne smery prúdenia a kolísanie hladín. Pri vysokých stavoch pôsobí infiltračne, pri nízkych drenážne. Jej vplyv klesá so vzdialenosťou od toku. Generálne je smer prúdenia podzemných vôd paralelne s tokom t.j. SSZ - JJV. Lokálne podmienky v režime a prúdení podzemných vôd ovplyvňuje aj umelý drenážny kanál odvodňujúci podzemné prítoky od východu.

Na základnom chemizme podzemných vôd tejto oblasti sa podieľajú najmä hydrogenuhličitany i katióny vápnika a horčíka, naopak menej sú zastúpené sírany, chloridy a dusičnany. Podľa archívnych údajov starších chemických rozborov je podzemná voda slabo alkalická, tvrdá, neagresívna, výrazného až nevýrazného vápenato až vápenato-horečnato-hydrogenuhličitanového typu.

Pramene a pramenné oblasti

V širšom dotknutom území lokality zámeru sa nachádza niekoľko menších prameňov s výdatnosťou 0,2 - 15,5 l.s⁻¹, ktoré majú charakter suťových, ojedinele vrstevných alebo puklinových prameňov.

Termálne a minerálne pramene

V širšom okolí lokality zámeru sa nachádza viacero minerálnych prameňov. Najvýznamnejšie je sústredenie týchto prameňov v oblasti Borkút (pramene Borkút a Malý Borkút) s vývermi slabo mineralizovanej vápenato - horečnatej vody s výdatnosťou 11 l.s⁻¹. V lokalitách Cemjata a Kvasná voda sa nachádzajú tri pramene, z ktorých najvýdatnejší na Cemjate má výdatnosť 9 l.s⁻¹ s výverom vápenato-horečnato-uhličitej vody.

Lokality Iľša a Solivar sú založené na soľnonosných neogénnych sedimentoch s výskytom natriovo-chloridových vôd. Soľný prameň v Soľnej Bani pri Prešove viedol k hĺbeniu jamy na soľ už v 16. storočí. Dnes sa ťaží riadeným lúhovaním z povrchu.

V minulosti sa pramene v lokalite Iľša využívali na balneologické účely.

1.5.3 Vodohospodársky chránené územia

Zdroje podzemných vôd využívaných pre hromadné zásobovanie obyvateľstva sa nachádzajú severozápadne od mesta Veľký Šariš pri ohybe Torysy. Ide o 16-17

využívaných objektov označených súborným názvom Šariš-hrad situovaných na ľavom brehu Torysy. Vodný zdroj má vymedzené pásma hygienickej ochrany 1. a 2. stupňa približne v rozsahu povodia Veľkého a Uzovského potoka. Vodný zdroj zásobuje prešovský skupinový vodovod. Rieka Torysa predstavuje vodohospodársky významný tok.

1.6 PEDOLOGICKÉ POMERY

1.6.1 Pôdne typy, druhy a ich bonita

Lokalita navrhovaného zámeru sa nachádza na alúviu rieky Torysy. Prírodné podmienky v regióne podmieňujú kvalitu pôd, čo súvisí s ich potenciálom. Z pôdných typov prevažujú v alúviu rieky fluvizeme kultizemné karbonátové (nivné pôdy), na okolitých svahoch Spišsko-šarišského medzihoria pseudogleje modálne, kultizemné a luvizemné nasýtené až kyslé, miestami kambizeme modálne a kultizemné nasýtené až kyslé. Prevládajúcim pôdnym druhom sú pôdy hlinité až ílovitohlinité. Na sprašových a polygenetických hlinách sa vyvinuli hnedozeme pseudoglejové a pseudogleje. Vývoj pôd, okrem iných činiteľov, závisí najmä od pôdotvorného substrátu, expozície svahu, jeho sklonu, klímy, vodného režimu, atď. Vzhľadom na svoj potenciál (typologicko-produkčné kategórie) ide v rámci záujmového územia celkovo o stredne až menej produkčné pôdy, čo sa prejavuje aj v ich reálnom využívaní: zväčša ako orné pôdy, v menšej miere ako trvalé trávne porasty.

Dotknutá lokalita nepredstavuje poľnohospodársku pôdu, a preto nemá určenú bonitu. Najbližšia poľnohospodársky využívaná pôda je západne od areálu pivovaru s hodnotou BPEJ 0611002 (611.01). Podľa zatriedenia do BPEJ ide o fluvizem glejovú karbonátovú - FMG^C - s hlbokým bezskeletovitým pôdnym profilom, so stredne humóznym, melanickým Al - humusovým horizontom, alkalickou pôdnou reakciou, hlinitým textúrnym zložením, strednou sorpčnou kapacitou a plne nasýteným sorpčným komplexom.

Bodová hodnota BPEJ, ktorou sa vyjadruje bonita pôdy je 66 typologicko-produkčnej kategórie O4 (produkčné orné pôdy).

1.6.2 Stupeň náchylnosti na mechanickú a chemickú degradáciu

Odlišnosť fyzikálno-mechanických vlastností a polohy na svahu (sklon) jednotlivých pôdných predstaviteľov sa odráža v ich ohrozenosti vodnou eróziou a na kontamináciu.

Náchylnosť pôd na mechanickú (fyzikálnu) degradáciu súvisí jednak s vlastnosťami pôd (zrornosť, obsah humusu, pôdna reakcia, atď.) a zároveň so spôsobom a intenzitou ich využívania (zhutňovanie podložia ťažkou mechanizáciou, pokles humusu najmä v ornici vplyvom dlhodobého uprednostňovania priemyselných hnojív pred organickými, zvýšená plošná erózia). Náchylnosť (potenciál) na eróziu pôdy (charakter reliéfu, pôdotvorný substrát a pôdny kryt, klíma a spôsob využívania pôdy - orná pôda, trvalé trávne porasty, lesy,...) v reálnych podmienkach determinuje vodnú eróziu. Pre širšie okolie riešeného územia je typická stredná až silná náchylnosť pôd k erózii, iba v alúviu Torysy je náchylnosť na vodnú eróziu nepatrná až nijaká. Chemická degradácia pôd súvisí najmä so zmenou chemizmu pôd pod vplyvom priemyselných exhalátov alebo predstavuje trvalý slabý acidifikačný trend u pôd na kyslejších pôdotvorných substrátoch. Podľa pôdnej reakcie a sorpčnej kapacity a z obsahu humusu v pôde vyplýva pomerne vysoká odolnosť voči okysľovaniu. Stav pôd sa vyhodnocuje v pravidelných päťročných cykloch Výskumným ústavom pôdoznanectva a ochrany pôdy (VÚPOP). Najvyššie prípustné koncentrácie

niektorých rizikových látok v pôde v mg.kg^{-1} suchej hmoty je dané na Slovensku Rozhodnutím MP SR o najvyšších prípustných hodnotách škodlivých látok v pôde a o určení organizácií oprávnených zisťovať skutočné hodnoty týchto látok č. 531/1994 - 540. Podľa mapy kontaminácie pôdneho fondu (VÚPOP, in Správa o stave životného prostredia SR v roku 2004) nie je v okrese Prešov výskyt kontaminovanej pôdy, resp. v minimálnej miere výskyt mierne kontaminovaných pôd v kategórii A, A1.

Flóra a vegetácia

Súčasný druhový a priestorový zloženie bioty je výsledkom zmien, ktoré sú odrazom vplyvu človeka na prírodné pomery tohto územia. Posudzované územie je priestorom, na rozhraní:

- poľnohospodársky využívaného pôdneho fondu,
- zóny výroby a služieb,
- štátnej cesty 1/68, ktorá oddeľuje lokalitu zámeru od hrebeňa s kótou Šarišská hora 414 m n.m., predstavujúceho súčasť komplexu Stráží s lesnými porastami,
- železničnej trate na západe, za ktorou sa nachádza obytná časť mesta Veľký Šariš a vo vzdialenosti 500 m sa nachádzajú zvyšky brehových a súvisiacich porastov na alúviu rieky Torysa. Asi 1 km západne od lokality zámeru sa nachádza úpätie Šarišského hradného vrchu.

Pôvodné živočíšne i rastlinné spoločenstvá sú z väčšiny priestoru vytlačené a pozmenené. Existujúce spoločenstvá sú v súčasnosti pod tlakom antropogénnych aktivít z priľahlých urbanizovaných a poľnohospodársky využívaných území.

Fytogeografické členenie

Podľa fytogeografického členenia Slovenska (Futák 1980) patrí posudzované územie do oblasti západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale), obvodu východobeskydskej flóry (Beschidicum orientale), do fytogeografického okresu Východné Beskydy a podokresu Šarišská vrchovina.

Rekonštruovaná prirodzená vegetácia

Predkladaná charakteristika rekonštruovanej prirodzenej vegetácie (Michalko a kol., 1986) ukazuje, že v širšom posudzovanom území boli mapované predovšetkým mezofilné zmiešané listnaté lesy (dubovo-hrabové a jelšové lesy). Tieto mezofilné zmiešané listnaté lesy patria na Slovensku k najrozšírenejšej formácii aj keď ich vnútorná štruktúra je na rôznych stanovištiach značne odlišná.

Druhové zloženie sa mení v závislosti najmä na klimatických pomeroch a vodnom režime stanovišťa. Pre túto časť Šarišskej Vrchoviny na styku so spoločenstvami rastúcimi na neovulkanitoch je charakteristické nasledujúce zloženie:

- v stromovom poschodí prevládajú dub zimný (*Quercus petraea*) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), ďalšími druhmi sú javor poľný (*Acer campestre*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), lipa veľkolistá (*T. platyphyllos*) a čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*);
- krovinné poschodie tvoria najmä zimolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*), svíb krvavý (*Swida sanguinea*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), vtáci zob obyčajný (*Ligustrum vulgare*) a hloh (*Crataegus* sp.);
- bylinné spoločenstvá sú zastúpené druhmi z asociácie Carici-pilosae carpinetum s dominantným výskytom ostrice chlpacej (*Carex pilosa*), ďalej sú tu hviezdica veľkokvetá (*Stelaria holostea*), veternica hájna (*Anemone nemorosa*) a kostihoj hlúznatý (*Symphytum tuberosum*).

Druhové zloženie súvisí s nadmorskou výškou a charakterom substrátu a jeho zvodením. Typickým predstaviteľom sú jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*) a jelša sivá (*A. incana*), vrba krehká (*Salix fragilis*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*). Pre bylinné spoločenstvá sú typické *Aegopodium podagraria*, *Matteuccia struthiopteris*, *eris*.

Reálna nelesná vegetácia

Súčasný stav vegetačného krytu posudzovaného územia je značne odlišný od prirodzeného, rekonštruovaného stavu. Z pôvodnej vegetácie sa nezachovali ucelené asociácie. Na plochách a líniiach okolo kanálov a ciest, železnice a neúžitkoch vystupujú ruderálne druhy rastlín.

Vlhkomilná vegetácia sa iba vo fragmentoch zachovala na mezofilných a podmáčaných plochách v miestach výverov a výmokov podpovrchovej vody a plochách s vysokou hladinou podzemnej vody v depresných polohách nivy Torysy (prirodzených alebo umelo vytvorených).

Drevinné etáže sú líniami krovín v erózných ryhách a na terénnych hranách, ojedinelých krovín pri železničnom telese.

Vo vzdialenejšom okolí sa nachádzajú brehové porasty vodného toku Torysa a lesné komplexy Stráží (kóta Šarišská hora), Šariškého hradného vrchu a vrchu Dúbrava.

2 KRAJINA, STABILITA, OCHRANA, SCENÉRIA

2.1 SÚČASNÁ KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA

Lokalita realizácie zámeru je situovaná na východnom okraji mesta Veľký Šariš. Lokalita je v bezprostrednej nadväznosti na štátnu cestu I. triedy 1/68 št. hranica SR/MR - Košice - Prešov - Stará Ľubovňa - št. hranica SR/PL. Riešené územie je z geomorfologického hľadiska súčasťou Spišsko-šarišského medzihoria, ktoré je v rámci širšieho okolia urbanizované a stredne intenzívne až intenzívne využívané poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom. Súčasná štruktúra krajiny je výsledkom dlhodobého antropického tlaku na krajinu, kde z pôvodne zalesneného územia bola krajina fragmentovaná na časti urbanizované (sídla, plochy priemyslu a dopravy), poľnohospodársky využívané plochy (orná pôda, lúky, pasienky, ovocné sady), plochy lesa, plochy nelesnej drevinovej vegetácie, ostatné plochy, vodné plochy. Sumárne možno konštatovať, že sa v širšom okolí striedajú prvky poľnohospodárskej, priemyselnej, sídelnej a rekreačnej krajiny.

Tabuľka 8: Súčasná krajinná štruktúra a využívanie územia v k.ú. mesta Veľký Šariš v ha (rok 1998)

Obec/ Plochy	Orná pôda	Lúky a pasienky	Záhrady ovoc. sady	Lesy	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy	Spolu
Veľký Šariš	937	288	102	837	81	216	108	2 569
%	36,4	11,2	4,0	32,6	3,2	8,4	4,2	100

Stupeň ekologickej stability v riešenom katastrálnom území je rovný 2,71, čo predstavuje územie s nízkou ekologickou stabilitou v používanej klasifikácii v rámci metodiky pre vypracovanie regionálnych územných systémov ekologickej stability. Rozloženie plôch s vyšším koeficientom ekologickej stability je v katastrálnom území

mesta nerovnomerné a je sústredené do jeho okrajových častí (miestna časť Kanašlesný komplex Stráží, zalesnená časť Šarišského hradného vrchu).

2.2. Scenéria krajiny

V rámci širšieho okolia mesta Veľký Šariš v scenérii krajiny dominuje zalesnený kužeľ Šarišského hradného vrchu, striedanie sa zalesnených častí (najmä hrebeňov a vrcholových polôh) vulkanického komplexu Stráží, ktoré je v kontraste s hladšie modelovaným a mennej členitým reliéfom Šarišskej Vrchoviny a Spišsko-šarišského medzihoria, alúvia rieky Torysy a horského hrebeňa Čergova na horizonte pri príjazde z okresného a krajského mesta Prešov do Veľkého Šariša. Pre širšie okolie je z hľadiska scenérie krajiny určujúca veľkobloková štruktúra poľnohospodárskej pôdy, urbanizované plochy a zalesnené vrcholové partie okolitých pohorí, rozloženie nelesnej drevinovej vegetácie v krajine je nerovnomerné.

Na lokálnej úrovni sa strieda poľnohospodársky využívaný charakter krajiny s urbanizovanými plochami (sídla, plochy výroby a služieb), s komplexmi lesných porastov, ktorý dotvárajú prirodzené brehové porasty a sprievodná vegetácia vodných tokov, umelé výsadby ovocných drevín okolo komunikácií (stromoradia), dreviny na plochách verejnej zelene v zastavanom území sídiel. Samotné územie navrhovaného zámeru predstavuje pôvodný výrobný areál ČKD.

2.3 Chránené územia prírody a krajiny

Významné zásahy človeka v krajine (urbanizácia priestoru, situovanie infraštruktúry, poľnohospodárske využívanie, miestami meliorácie koryta vodných tokov, atď.) čiastočne redukovali funkciu údolia rieky Torysa ako biokoridoru. Územný systém ekologickej stability vhodne dopĺňa sieť interakčných prvkov vo väzbe na okolité lesné komplexy Spišsko-šarišského medzihoria, Stráží a Šarišskej Vrchoviny.

Tok rieky Torysy a niektorých jej prítokov je zväčša lemovaný prirodzeným brehovým porastom, reprezentovaným krovinatými vrbami (*Salix triandra*, *S. purpurea*, *S. eleagnos*) a jelšou, menšie zastúpenie majú vysokokmenné vrby a miesta, kde je brehový porast viacetážový. Z hľadiska krajinnoekologického plnia funkciu biocentier a biokoridorov (nezanedbateľné je aj estetické hľadisko) úseky s nenarušenými drevinovými porastami a zachovalými aluviálnymi lúkami. Celkove možno konštatovať pomerne priaznivé zastúpenie krajinnej zelene v rámci širšie riešenej oblasti.

Vlastná lokalita výstavby leží v prvom stupni ochrany prírody a krajiny podľa zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, ktorému sa neposkytuje územná ochrana v zmysle § 17 až 3 i citovaného zákona.

Asi 1 km západne od lokality realizácie zámeru sa nachádza národná prírodná rezervácia (NPR) Šarišský hradný vrch, kde platí piaty stupeň ochrany prírody a krajiny. Vo vzdialenosti cca 500 m SZ sa nachádza navrhované chránené územie CHA Štrkovisko pri Veľkom Šariši.

V bližšom okolí stavby sa v rámci okresu Prešov nachádzajú tieto vyhlásené osobitne chránené územia v štvrtom a piatom stupni ochrany:

Tabuľka 9: Osobitne chránené územia ochrany prírody a krajiny v okrese Prešov v
bližšom okolí stavby

Názov územia	Katastrálne územie	Kategória ochrany	Plocha územia v ha	Rok vyhlásenia/spresnenia	Predmet ochrany
Čergovská javorina	Hradisko pri Terni	NPR	10,7200	1982	zachovalé lesné spoločenstvá bukových
Šarišský hradný vrch	Veľký Šariš	NPR	148,6384	1964	pestrosť biocenóz všetkých expozícií
Simonka	Zlatá Baňa	NPR	33,5200	1950/1986	jedinečné lesné fytocenózy pralesovitého charakteru
Demjatské kopce	Demjata, Veľký Slivník	PR	8,6817	1982	svojrázne biotopy bradlového pásma
Dubová hora	Okružná	PR	61,3400	1983	typické lesné spoločenstvá na vyvrelinách
Fintické svahy	Fintice	PR	44,8700	1980	reliktná xerothermná vegetácia
Kapušíansky hradný vrch	Kapušany, Fulianka	PR	18,1000	1980	významné botanické nálezisko na vulkanitoch
Holá hora	Prešov	CHA	4,5138	1990	ekopedagogická plocha

2.4 Osobitne chránené druhy živočíchov a rastlín

Vzhľadom na charakter využívania a reálny stav druhotnej (súčasnej) krajinnej štruktúry v riešenom území nie sú evidované osobitne chránené druhy živočíchov a rastlín. Nemožno vylúčiť, že širší región riešenej lokality môže byť príležitostne navštevovaný predátormi (napr. dravcami) ako lovný areál alebo pri hľadaní potravy druhmi, ktoré sú legislatívne (vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z. z.) vyhlásené za chránené na európskej alebo národnej úrovni (napr. jašterica obyčajná, užovka obyčajná, skokan hnedý, skokan zelený, ropucha bradavičnatá, jež bledý, netopiere, atd.).

Chránené stromy

V okrese Prešov sú chránené stromy evidované v katastrálnych územiach Čelovce pri Chmeľové a Prešov

Tabuľka 10: Chránené stromy v k. ú. mesta Prešov (Zdroj: SOP SR)

Názov	Slovenské meno taxónu	Vedecké meno taxónu	Katastrálne územie
Petöfiho buk	buk lesný	Fagus sylvatica L.	Prešov
Prešovský platan	platan západný	Platanus occidentalis L.	Prešov

Na lokalite navrhovaného zámeru nie sú Štátnou ochranou prírody SR evidované žiadne chránené stromy.

2.5 Druhovú ochranu prírody

Posudzovaná lokalita je situovaná v jestvujúcom a funkčnom areáli. Preto nedôjde k likvidácii žiadnych krajínových štruktúr a biotopov. V priestore záberu nie je evidovaný žiadny trvalý výskyt chránených druhov rastlín a živočíchov viazaných priamo na plochu prestavby.

Výskyt chránených druhov je viazaný na širšie územie, najmä na ekologicky významné krajinné prvky a segmenty. Z tohto dôvodu prieskum druhov v ďalšej etape prác je irelevantný.

V okolí lokality realizácie zámeru sa nenachádzajú žiadne biocentrá, ani biokoridory nadregionálneho a regionálneho významu.

2.3 ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY

Pre územie Slovenskej republiky bol roku 1992 vypracovaný a vládou SR prijatý Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GN-ÚSES), ktorý bol následne rozpracovaný projektmi regionálneho ÚSES na úroveň jednotlivých okresov (R-ÚSES okresu Prešov, 1993), s následným priemetom do Územného plánu veľkého územného celku Prešovský kraj (1998). GN-ÚSES bol aktualizovaný v Konceptii územného rozvoja Slovenska 2001. Z hľadiska širšieho okolia sú definované prvky ÚSES na nadregionálnej a regionálnej úrovni uvedené v tabuľke 11.

Tabuľka.11: Priemet prvkov ÚSES (regionálna a nadregionálna úroveň) v okrese Prešov - širšie okolie zámeru na základe aktualizácie GN-ÚSES SR v roku 2000 a R-ÚSES okresu Prešov

Názov	Kateg. prvku	Geomorfolog. jednotka	Jadro - súčasné CHU	Charakteristika
Stráže	NRBc	Spišsko-šarišské	NPR Šarišský hradný vrch	dubové bučiny na neovulkanitoch a xerothermné spoločenstvá
Čergov	NRBc	Čergov	NPR Hradová hora	komplex lesov a trvalých trávnych porastov s rozptýlenou zeleňou
Solisko	RBc	Čergov		lesný komplex (jedliny, dubobučiny a jedľové bučiny)
Kvasná voda -Cemjata	RBc	Šarišská vrchovina		lesné komplexy bukových dúbav a dubových bučín
Stráže - Hradová hora	NRBk	Spišsko-šarišské medzihorie		remízky, trávne porasty a pripotočné spoločenstvá v poľnohospodársky využ. krajine
Tri chotáre - Lysá hora	NRBk	Beskydské predhorie		remízky, trávne porasty a pripotočné spoločenstvá v poľnohospodársky využ. krajine
Čergov	NRBk	Čergov		lesné komplexy bučín a jedľobučín v kombinácii s vrcholovými a svahovými lúkami
Svinka	RBk	Šarišská vrchovina		aluviálne lúky a zachovalé brehové porasty

Torysa	NRBk	Spišsko-šarišské		brehové porasty a aluviálne lúky
Sekčov	RBk	Beskydské predhorie		brehové porasty a aluviálne lúky

Vysvetlivky: NRBc – nadregionálne biocentrum, RBc – regionálne biocentrum, NRBk – nadregionálny biokoridor, CHÚ – chránené územie

2.3.1 Biocentrá a biokoridory posudzovaného územia

Lokalita zámeru je situovaná v bližšom okolí rieky Torysa, ktorá je v zmysle KURS 2001 nadregionálnym hydrickým biokoridorom (avšak plocha zámeru priamo brehové porasty nezasahuje). Plocha výstavby neobsahuje prvky, ktoré by boli súčasťou hydrického alebo terestrického biokoridoru, alebo ktoré z hľadiska svojich vlastností, vzájomných väzieb a funkcií priamo ovplyvňujú funkčnosť prvkov ÚSES. V širšom okolí lokality navrhovaného zámeru sa vyskytujú plochy a ekosystémy, ktoré z nadregionálneho, regionálneho i lokálneho hľadiska plnia funkciu prvkov ekologickej stability územia (Šarišský hradný vrch, komplex Stráží, rieka Torysa).

2.3.2 Významné biotopy

Lokalita navrhovaného zámeru je situovaná v severovýchodnej časti mesta Veľký Šariš, v zastavanej časti funkčne využívanej ako plochy výroby, skladov a služieb. Bližšie okolie je čiastočne využívané ako výrobné areály a čiastočne ako poľnohospodárska pôda, zväčša vo forme využívania ako intenzívne obhospodarovaná veľkoplošná orná pôda.

Využívanie okolitej neurbanizovanej krajiny je v rôznej intenzite poľnohospodárstvom, areálmi výroby a služieb, dopravnými koridormi (železnica, cesta I. triedy).

Na základe terénneho prieskumu lokality a jej okolia môžeme vyčleniť:

- **kriačiny s vrúbou** - sa vyskytujú vo vlhkých terénnych depresiách alúvia rieky Torysy. V zložení prevládajú košaté kroviny s dominanciou vrby. Hodnotíme ako významný biotop.
- **prerušované línie krovín** - sú bežné, málo významné biotopy, ohrozené poľnohospodárskou výrobou. Predstavujú najmä ochranu erózných rýh, sprievodnú zeleň kanálov a solitému zeleň pri rôznych terénnych prekážkach (pri obhospodarovaní), ako napr.: stĺpy elektrických vedení, melioračné šachty, lokálne zamokrené miesta, a pod.
- **mezofilné lúky** - predstavujú lúky na mezofilných stanovištiach s prevahou vysokostebelných tráv. Na druhotných, antropogénnych stanovištiach (hrádze, násypy, okraje ciest) sú v porastoch ruderalne druhy. Hodnotíme ich ako významné biotopy. Nachádzajú sa najmä pri rieke Torysa.
- **vlhké plochy v alúviu vodných tokov** a v podmáčaných depresiách sú zaplavované alebo podmáčané plochy na alúviách tokov všeobecne sú to silne ohrozené biotopy. V širšom okolí lokality sú situované v nive rieky Torysa a jej prítokov. Zachovalé plochy hodnotíme ako významné biotopy.
- **biotop areálov s vysadenými drevinami** - predstavujú antropogénne výsadby vysokej zelene rôzneho stupňa sekundárnej sukcesie. V závislosti od

miery prirodzenosti (pôvodnosti) druhového zloženia tieto biotopy hodnotíme vzhľadom na absenciu iných kvalitnejších plôch s drevinami ako stredne významné.

- **biotopy intenzívne využívaných poľnohospodárskych pôd** - sú zväčša synantropné druhy na orných pôdach alebo pôdach cyklicky rozorávaných. Používanie ochranných chemických látok do veľkej miery modifikuje druhovú skladbu vegetácie s cieľom presadenia sa pestovaných druhov. Hodnotíme ako málo významné biotopy.
- **biotopy na opustených a nevyužívaných plochách** - sú opustené a nevyužívané plochy, skládky inertného materiálu s postupnou sukcesiou zarastajú inváznymi, nepôvodnými, agresívnymi druhmi vegetácie. Hodnotíme ako málo významné biotopy.
- **poľný úhor** - je landom ležiaca pôvodne obrábaná pôda v malých enklávach ako málo významný biotop.
- **biotop zastavanej zóny** - je prostredie zastavané budovami, výrobnými a skladovými prevádzkami - málo významné biotopy.
- **biotopy rodinných záhrad** - dlhšiu dobu s rôznou intenzitou obhospodarované i neobhospodarované územie záhrad. Väčšinou sú tu aj nálety drevín z okolia. Je to významný biotop vtáctva.

Lokalita zámeru spadá do kategórie: biotop zastavanej zóny.

2.3.3. Chránené vzácne a ohrozené druhy a biotopy

Na vlastnom území lokality zámeru neboli zaznamenané osobitne chránené alebo vzácne druhy rastlín ani živočíchov. Bližšie okolie lokality je pravdepodobne navštevované predátormi (napr. dravce) pri love potravy alebo pri hľadaní potravy druhmi, ktoré sú legislatívne (vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z. z.) vyhlásené za chránené na európskej alebo národnej úrovni (napr. jašterica obyčajná, užovka obyčajná, skokan hnedý, skokan zelený, ropucha bradavičnatá, jež bledý, dravé vtáky, atď.). **Z hľadiska biodiverzity v riešenom území, nie sú žiadne významnejšie genofondové plochy**, okrem vzdialených brehových, krovinných a trávnatých porastov pri Toryse a lesných porastov Šarišského hradného vrchu a komplexu Stráží.

2.3.4 Významné migračné koridory živočíchov

Na údolie rieky Torysa (susedné údolie) sa napája zo severu vedúca, jedna z hlavných jarných a jesenných migračných ciest vtáctva. Po prelete masívu Stráží zamokrené plochy a miesta okolo vodnej hladiny riek Torysa a Sekčov predstavujú oddychové lokality migrujúcim druhom.

3 OBYVATEĽSTVO, JEHO AKTIVITY, INFRAŠTRUKTÚRA, KULTÚRNOHISTORICKÉ HODNOTY ÚZEMIA

3.1 OBYVATEĽSTVO

3.1.1. Demografická charakteristika

Mesto Veľký Šariš zaberá 3,51 % z celkovej plochy územia okresu Prešov, resp. 0,36 % z celkovej plochy územia Prešovského kraja, vzhľadom na vysokú hustotu obyvateľstva pritom počet trvalo žijúcich obyvateľov v samotnom meste k 26.5.2001 predstavoval 2,49 % z celkového počtu obyvateľov okresu resp. 0,51 % z celkového počtu obyvateľov Prešovského kraja.

Mesto Veľký Šariš je z hľadiska počtu trvalo žijúcich obyvateľov po meste Prešov druhým najväčším sídlom v okrese Prešov. Hustota obyvateľstva v katastrálnom území mesta Veľký Šariš je výrazne nižšia ako hustota obyvateľstva v okrese Prešov, naopak je vyššia ako dosiahnuté za vyššie územné jednotky Prešovského kraja a Slovenskej republiky.

Tabuľka 12: Územno-právne členenie riešeného územia

Územná jednotka	Rozloha v km	Počet obyvateľov k 26.5.2001	Hustota obyvateľstva na 1 km ²
Veľký Šariš	32,76	4 018	122,6
Okres Prešov	934	161 782	173,2
Prešovský kraj	8 993	784 451	87,0
Slovenská republika	49 034	5 402 547	110

K 26. 5. 2001 žilo v meste Veľký Šariš 4 018 obyvateľov, z tohoto počtu bolo 2 073 žien. Podiel žien na celkovom počte obyvateľov mesta predstavoval 51,6 % (na 100 mužov pripadalo 107 žien).

Z výsledkov porovnania vekovej štruktúry obyvateľstva k 26. 5. 2001 (Sčítanie osôb, domov a bytov) vyplýva, že podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku (veková skupina 0 - 14) je v meste Veľký Šariš pod úrovňami dosiahnutých priemerov v okrese Prešov i celokrajského priemeru v Prešovskom kraji, čo signalizuje nepriaznivé vekové zloženie obyvateľstva. Podiel obyvateľstva v produktívnom veku (veková skupina muži 15 - 59, ženy 15 - 54) je v meste Veľký Šariš pod úrovňami dosiahnutých priemerov za okres Prešov i celokrajského priemeru v Prešovskom kraji.

Podiel obyvateľstva v poproduktívnom veku (veková skupina muži nad 60 rokov, ženy nad 55 rokov) je v meste Veľký Šariš nad úrovňami dosiahnutých priemerov za okres Prešov i celokrajského priemeru v Prešovskom kraji, čo v kombinácii s nízkym podielom obyvateľstva v predproduktívnom veku signalizuje nepriaznivé vekové zloženie obyvateľstva.

Tabuľka 13: Vekové zloženie obyvateľstva riešeného územia k 26.5.2001 (Zdroj: Štatistický úrad SR)

Územný celok	Obyvateľstvo spolu	0-14		15-59M/15-54Ž		60+M/55+Z	
		abs.	%	abs.	%	abs.	%
Veľký Šariš	4 018	828	20,7	2 350	58,5	835	20,8
Okres Prešov	161 782	35 462	21,9	98 914	61,1	26 589	16,4
Prešovský kraj	789 968	180 050	22,8	480 753	60,9	135 384	15,9

Nie príliš vysoký podiel obyvateľstva v produktívnom veku na území mesta Veľký Šariš sa bezprostredne odzrkadľuje na dosiahnutej priemernej hodnote podielu ekonomicky aktívnych z trvalo bývajúceho obyvateľstva približne na úrovni dosiahnutých priemerov za okres Prešov i celokrajského priemeru v Prešovskom kraji, čo vytvára značný tlak na tvorbu nových pracovných príležitostí a bezprostredne zvyšuje konkurenciu na trhu práce.

Tabuľka 14: Základné údaje o ekonomickej aktivite obyvateľstva v meste Veľký Šariš k 26.5.2001

Ekonomicky aktívne osoby			Podiel ekon. aktívnych z trvalé bývajúceho obyvateľstva v%		
spolu	muži	ženy	Mesto Veľký Šariš	Okres Prešov	Prešovský kraj
1890	999	891	47,0	47,8	47,7

V národnostnej štruktúre obyvateľov mesta výrazne dominujú občania slovenskej národnosti tvoriaci skoro 94 % celkového počtu obyvateľov. Z národnostných a etnických menšín sú zastúpení predovšetkým Rómovia, Ukrajinci a Česi.

Tabuľka 15: Trvalo bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti v meste Veľký Šariš k 26.5.2001 v %

Národnosť	slovenská	maďarská	rómska	česká	rusínska	ukrajinská	ostatné
%	91,7	0,1	6,1	0,6	0,3	0,6	0,6

3.2. SÍDLA

V sídelnej štruktúre okresu Prešov prevládajú malé obce s počtom do 1 000 obyvateľov, významné zastúpenie majú i obce s počtom od 1000 do 1999 obyvateľov. Mesto Veľký Šariš s celkovým počtom 4 018 obyvateľov (stav k 26.5.2001 - Sčítanie obyvateľov, domov a bytov) je druhým najväčším sídlom v okrese Prešov.

Tabuľka 16: Štruktúra osídlenia v kraji podľa veľkostných skupín v okrese Prešov

Územná jednotka	Počet obcí spolu	Veľkostná skupina						
		do 199	200-499	500-999	1000-1999	2000-4999	5000-9999	10000 a viac
Okres Prešov	91	9	29	30	19	3	0	1

Začiatky osídlenia v oblasti mesta Veľký Šariš (Vlastivedný slovník obcí na Slovensku III, 1978) siahajú až do paleolitu dokumentovanou stanicou so szeletienskou industriou. Dokladovaný je výskyt neolitického sídliska bukovohorskej kultúry, eneolitické osídlenie s kanelovanou keramikou a mohylovými násypmi hatvanskej kultúry zo staršej doby bronzovej. Hrad Šariš je datovaný od roku 1217. Bol jediným kráľovským stoličným hradom, rezidenciou uhorských panovníkov v Šariši. Na hrade sa koncentrovala správa župy vyčleňujúcej sa zo župy Nového hradu (Abova).

Po vzniku Šarišskej stolice (v pol. 14. storočia) ostal sídlom županov. Roku 1660 bol hrad čiastočne zničený pri náhodnom výbuchu, v r. 1687 zapálený a spustol. Vyvinutá obec pri kráľovskom komitátnom hrade Šariš sa spomína v r. 1247. V pol. 13. storočia mala tradičné týždenné trhy a do r. 1346 prvoradé hospodárske postavenie medzi okolitými dedinami a mestami Prešov a Sabinov. V roku 1299 sa stal Veľký Šariš slobodným kráľovským mestom. V roku 1856 tu bol postavený parný mlyn, v roku 1967 pivovar. Boli postavené rozsiahle výrobné haly a prevádzky kovospracujúceho podniku.

Zástavba mesta Veľký Šariš sa plošne rozprestiera na oboch brehoch rieky Torysa, ktorá tvorí základnú urbanisticko-kompozičnú os sídla v severo-južnom smere. Centrum mesta sa nachádza na jej pravom brehu a je tvorené námestím s kostolom, budovou Mestského úradu a okolitou nízkopodlažnou obytnou zástavbou. Z hľadiska priestorového rozmiestnenia jednotlivých funkčných plôch sú areály priemyselných podnikov lokalizované vo východnej a severovýchodnej časti mesta (Pivovary Topvar, GOHR, VALCOVNE, AGROCHEMA), v severozápadnej časti je lokalizovaný areál bývalého Šarišského mlyna. Ostatné prevádzky sa nachádzajú rozptýlené v rámci mesta predovšetkým v blízkosti trasy štátnej cesty III. triedy Veľký Šariš - Medzany - Ražňany.

V rámci obytných plôch dominantné zastúpenie má nízkopodlažná rodinná zástavba, vysokopodlažná zástavba bytových domov je sústredená iba na malej ploche v lokalite západne od areálu železničnej stanice. Špecifikom v sídelnej štruktúre mesta Veľký Šariš je miestna časť Kanaš, nachádzajúca sa cca 4 km východne od zastavaného územia samotného mesta, tvorená dvoma od seba fyzicky oddelenými osadami s prevahou nízkopodlažnej staršej rodinnej zástavby. V poslednom období, vzhľadom na atraktívne okolité prírodné prostredie a bezprostrednú blízkosť krajského mesta Prešov, sa v miestnej časti Kanaš realizuje nízkopodlažná výstavba nových rodinných domov predovšetkým obyvateľmi mesta Prešov.

3.2 PRIEMYSEL, VÝROBNÉ SLUŽBY A STAVEBNÍCTVO

Priemyselnú výrobu môžeme charakterizovať ako výrobu polotovarov určených pre ďalšie spracovanie a tovarov pre konečnú spotrebu. Vo väčšine krajín má priemyselná výroba významný podiel na ekonomickej prosperite, vo vzťahu k životnému prostrediu má však špecifické postavenie. Produkcia odpadov a znečisťujúcich látok všetkých druhov, ako aj spotreba obnoviteľných a neobnoviteľných zdrojov v procese výroby majú negatívny vplyv na životné prostredie. Na druhej strane práve priemysel ponúka riešenia pre mnohé

environmentálne problémy prostredníctvom výroby a využívania technických zariadení na znižovanie znečisťovania, zavádzaním čistých technológií alebo modifikáciami výrobkov s cieľom znížiť materiálovú a surovinovú náročnosť. Priemysel v rámci územia Prešovského kraja má najväčší podiel na celkovej zamestnanosti. Subjekty priemyselných odvetví sústreďujú svoje výrobné kapacity prevažne v rámci mestských sídiel, poľnohospodárska výroba je odvetvím vidieka.

Štruktúra priemyslu je značne rôznorodá, bez výraznej orientácie na niektoré výrobné odvetvie, pričom zahŕňa ťažbu nerudných surovín, výrobu potravín, odevný, textilný a kožiarsky priemysel, drevospracujúci priemysel, výrobu celulózy, papierenský priemysel a polygrafiu, chemický a farmaceutický priemysel, výrobu kovových výrobkov, strojov, zariadení a dopravných prostriedkov, elektrotechnický priemysel a priemysel stavebných hmôt.

Rozhodujúce postavenie pritom má najmä potravinársky, chemický, strojársky a odevný priemysel, pričom najväčší podiel na tržbách mala výroba potravín a najväčší medzročný nárast tržieb zaznamenala výroba ostatných dopravných zariadení- nárast o 113,2%.

Okres Prešov má spolu s okresmi Humenné a Poprad dominantné postavenie s celkovým viac ako trojštvrťinovým podielom na priemyselnej produkcii v rámci územia kraja. V prípade okresov Poprad a Humenné dominantné postavenie je spôsobené predovšetkým lokalizáciou významných priemyselných subjektov - Chemosvit Svit, Tatramat Poprad resp. Chemes Humenné, v prípade okresu Prešov je to naopak pestrá štruktúra priemyslu bez príliš výraznej dominancie niektorého subjektu.

Rovnako má okres Prešov spolu s okresom Poprad dominantné postavenie v rámci územia Prešovského kraja i v stavebníctve, čo je dané predovšetkým lokalizáciou významných podnikateľských subjektov v stavebníctve na jeho území. Ekonomika okresu Prešov je charakterizovaná vo vysokej miere práve priemyselnou výrobou. Jeho odvetvová štruktúra je výrazne diverzifikovaná. V tejto sfére pôsobí v okrese okolo 20 % podnikateľských subjektov. Okres je charakterizovaný aj vysokým podielom obchodných organizácií (cca 40 %), ktoré sú sústredené prevažne v meste Prešove.

Najvýznamnejšie postavenie v rámci odvetvovej štruktúry priemyslu z hľadiska zamestnanosti v okrese Prešov má strojársky, elektrotechnický a konfekčný priemysel. Nachádza sa tu aj drevospracujúci priemysel, ktorý zastupujú dva veľké podniky a už tradične polygrafický priemysel. Rozsiahle zastúpenie predovšetkým z hľadiska počtu subjektov má potravinársky priemysel, pričom ho reprezentuje 7 väčších podnikov. Unikátnym podnikom je Solivary a. s., jediný závod na ťažbu a spracovanie soli na Slovensku. Priemyselnú štruktúru dopĺňa celý rad menších podnikov a výrobných družstiev.

Dominantnými priemyselnými subjektmi v rámci jednotlivých priemyselných odvetví v rámci územia samotného mesta Prešov sú v prípade strojárkeho priemyslu ZVL AUTO, a.s. Prešov - výrobca valivých ložísk a ložiskových krúžkov a VAP, s.r.o. Prešov-výrobca hydraulických a vzduchových bŕzd, teleskopických tlmičov a ďalšie strojárke organizácie.

V rámci elektrotechnického priemyslu dominuje Spinea, s.r.o. Prešov-výrobca presných prevodových reduktorov.

Popredným odvetvím v prešovskom okrese i samotnom meste Prešov je aj odevný priemysel, ktorý reprezentujú podniky ako OZKN, a.s. Prešov, Vzorodev, v. d.

Prešov, Stomex Prešov, Gemor Fashion, s.r.o. Prešov a ďalšie menšie spoločnosti a podnikatelia.

Drevospracujúci priemysel predstavuje firma Kronospan Slovakia, s.r.o. so sídlom v Šarišských Lúkach.

V rámci pestrej štruktúry potravinárskeho priemyslu významné postavenie majú predovšetkým Solivary a. s., Šarišské pekárne a cukrárne, Milk Agro a. s.

Z ostatných priemyselných činností má významné postavenie ešte polygrafický priemysel (Polygraf Print, s.r.o., Kapa Dab, s.r.o. a iné). Stavebníctvo predstavuje tiež významný podiel na rozvoji ekonomiky mesta Prešov a rovnomenného okresu (okolo 9 % subjektov a cca 7 % všetkých zamestnancov).

Tento priemysel sa z pôvodných veľkých stavebných gigantov transformoval na veľké množstvo malých a stredných podnikov a živnostníkov. Z najväčších stavebných firiem je možné uviesť Inžinierske stavby, a.s., Eurovia cesty, s. r. o. - závod 04 Prešov, Staving, a.s., PeHaEs, a. s., Unistav, s.r.o. a iné.

Podiel zahraničných subjektov na celkovom počte priemyselných subjektov je v rámci okresu Prešov i v rámci Prešovského kraja v všeobecne nízky (cca 13 % resp. 11%).

Tabuľka 17: Produkcia trhových tovarov a služieb - priemysel a stavebníctvo v okrese Prešov

Územná jednotka	Tržby za vlastné výkony a tovar v priemysle			Stavebná produkcia vykonaná vlastnými zamestnancami		
	2001 (mil. Sk. b. c.)	Podiel na kraji (%)	Index 2001/2000	2001 (mil. Sk b. c)	Podiel na kraji (%)	Index 2001/2000
Okres Prešov	10 791	22,7	108,6	1510	20,3	93,9

V samotnom meste Veľký Šariš je najvýznamnejším priemyselným subjektom Pivovary Topvar a. s., ktorá je výsledkom zlúčenia spoločností Pivovar Šariš, a.s. a Topvar, a.s. od 1. januára 2007. Pivovar Topvar je najväčší slovenský pivovar z hľadiska objemu výroby a patrí k technologicky najmodernejším pivovarom v krajine. V súčasnosti dosahuje na slovenskom pivnom trhu najvyšší nárast predaja a jeho trhovú podiel je 27%. Pivovary Topvar je garantom stabilného zamestnania, vo svojom výrobnom závode vo Veľkom Šariši, v Bratislave a šiestich obchodno-distribučných centrách v rámci celého Slovenska zamestnáva takmer 500 zamestnancov. Charakteristickou črtou pivovaru počas celej jeho existencie je neustála inovácia technologických zariadení s dôrazom na zlepšovanie kvality a jej dôsledné kontrolovanie. Za ostatné roky, od vstupu silného zahraničného vlastníka do pivovaru, sa objem investícií do nových technologických zariadenia distribúcie prekročil hranicu 1,5 mld. Sk. Pivovar Topvar patrí spolu s pivovarmi v Plzni, Nošoviciach (Radegast) a Veľkých Popoviciach do pivovarníckej skupiny Plzeňský Prazdroj - najvýznamnejšieho subjektu pivovarníckeho odvetvia v strednej a východnej Európe. Stopercentným akcionárom spoločnosti Pivovary Topvar, a. s., je druhá najväčšia svetová pivovarnícka spoločnosť SABMiller, jeden z lídrov svetového pivovarníctva s pôsobnosťou vo viac ako 40 krajinách na štyroch kontinentoch.

V dotknutej priemyselnej zóne sídli ešte firma AGROCHEMA, v likvidácii a GOHR (výroba oceľových konštrukcií). Ďalšie výrobné zariadenia dotvára Žrebčinec na juhu mesta a na severe po pravej strane Torysy sú to skladové priestory. Výrobné kapacity dopĺňa Šarišský mlyn, ktorý je situovaný severozápadným smerom od centra mesta Veľký Šariš.

Poľnohospodárstvo

V odvetví poľnohospodárstva v roku 2002 pracovalo v okrese Prešov 1 210 zamestnancov, čo je nárast oproti roku 2001 o 8,5 %. Priemerná mesačná mzda bola 9 728 Sk.

V okrese prevláda živočíšna výroba. Je zameraná najmä na chov ošípaných - 38 167 ks, hovädzieho dobytku - 11 482 ks, hydiny - 490 216 ks a oviec - 10 494 ks. V okrese pretrvávajú trend poklesu stavov zvierat, ale v porovnaní s predchádzajúcim obdobím je tento pokles minimálny a hovorí o určitej stabilizácii.

Rastlinná výroba je zameraná na pestovanie obilnín - 8 414 ha, olejnin - 3 425 ha a kukurice na siláž - 2 102 ha. Doplnkovými plodinami sú horčica, strukoviny, zemiaky a sója. V roku 2002 v okrese hospodáril 8 pôdohospodárskych družstiev, 10 spol. s r.o. a 31 súkromne hospodáriacich roľníkov.

Na poľnohospodárskej pôde v katastri mesta Veľký Šariš hospodári spoločnosť AGRO – LENT spol. s r. o.

Lesné hospodárstvo

Výmera lesných pozemkov (lesný pôdny fond) v Prešovskom kraji k 31.12.1997 bola 374.290,92 ha, čo predstavuje 48,90 % lesnatosť. Štruktúra lesov podľa režimu obhospodarovania, daného kategorizáciou lesov, pozostávala z hospodárskych lesov so 77,15 % podielom plošného zastúpenia, z lesov osobitného určenia s 9,64 % podielom a ochranných lesov s 13,21 % zastúpením.

Tabuľka 18: Plošné a % zastúpenie kategórií lesov v okrese Prešov a v Prešovskom kraji (rok 1997)

Územie	Hospodárske lesy		Ochranné lesy		Lesy osobitného určenia		Spolu
	ha	%	ha	%	ha	%	
okres Prešov	25.741,30	79,77	3.283,87	10,17	3.245,90	10,06	32.271,07
Prešovský kraj	288.749,64	77,15	49.435,85	13,21	36.105,43	9,64	374.290,92

Tabuľka 19: Prehľad plôch podľa druhu vlastníctva v okrese Prešov a v Prešovskom kraji (rok 1997, výmera v ha) Zdroj: Lesoprojekt Zvolen

Územie	Druh vlastníctva							
	neznáme	štátne	Súkromné	Spoločné	Cirkevné	roľ. družst.	mest.+obecné	spolu
okres Prešov	5.126,60	10.153,03	4.872,63	9.456,96	67,96	12,91	2.580,98	32.271,07
Prešovský kraj	21.959,01	129.557,43	53.651,17	129.962,84	11.800,29	1.444,11	25.916,07	374.290,92

V kraji je rozloha lesného pôdneho fondu 264748 ha, lesy pokrývajú 39,2 % plochy územia. Priestorové rozloženie lesa v jednotlivých častiach je značne kolísavé.

Kvalita lesných porastov je variabilná. Vyskytujú sa tu lesy s vysokou kvalitou, ale aj málo produktívne, silne preriedené lesy, čo podmieňuje jednak ekologické, geologické, ale aj antropologické podmienky. V zastúpení drevín prevahu vykazujú listnaté dreviny - 68,33 %, najmä buk a dub, ihličnatých je 31,67 % s najrozšírenejším smrekom.

Z hľadiska funkčného poslania lesov sú tieto zadelené do štyroch kategórií: hospodárske lesy (76,8 %), lesy osobitného určenia (10,3 %), ochranné lesy (11,2 %), plochy určené na zalesnenie (1,7 %).

Listnaté dreviny vo väčšine sú poškodené slabo a ihličnaté dreviny stredne.

3.3 DOPRAVA A DOPRAVNÉ PLOCHY

Mesto Veľký Šariš má veľmi výhodnú polohu z hľadiska trasovania významných medzinárodných dopravných koridorov.

Z nadregionálnej dopravnej infraštruktúry najvýznamnejšie postavenie vo výhľadovom období má plánovaná trasa diaľnice D-I, tvoriacej spolu so štátnou cestou 1/18 (E50) medzinárodný cestný koridor VA v základnej kategórii D-26,5/120, pričom samotné mesto Veľký Šariš bude na trasu diaľnice dopravne napojené prostredníctvom mimoúrovňovej križovatky Prešov-západ. Mestom Veľký Šariš rovnako prechádza medzinárodná trasa kombinovanej dopravy C - E 30/1: Poľská republika - Plavec - Prešov - Košice - Maďarská republika.

Cestná doprava

Najvýznamnejšou cestnou komunikáciou prechádzajúcou východným okrajom mesta Veľký Šariš Prešov v severo-južnom smere a rovnako v bezprostrednej blízkosti lokality navrhovaného zámeru je štátna cesta 1/68 v trase štátna hranica PR/SR - Stará Ľubovňa - Lubotín - Prešov - Košice - štátna hranica SR/MR s nadregionálnym významom najmä pre turisticko-rekreačnú dopravu, pričom z regionálneho hľadiska plní funkciu regionálnej dopravy v urbanizačnej osi Lipany-Sabinov - Prešov - Košice.

V nevelkej vzdialenosti od mesta Veľký Šariš prechádza v západo-východnom smere štátna cesta I/8 (E 50) v trase štátna hranica ČR/SR - Trenčín - Žilina - Poprad - Prešov - Michalovce - štátna hranica SR/Ukrajina. Predmetná štátna cesta v úseku prechádzajúcom intravilánom mesta Prešov je vybudovaná ako štvorpruhová komunikácia (MS 21,5/70) so zabezpečením tranzitnej diaľkovej i vnútromestskej dopravy. V zmysle Závaznej časti územného plánu veľkého územného celku Prešovského kraja - Závazných regulatívov funkčného a priestorového usporiadania územia v oblasti dopravy je plánovaná preložka uvedenej štátnej cesty severným obchvatom mesta Prešov rovnako v bezprostrednej blízkosti južného okraja mesta Veľký Šariš.

Železničná doprava

Cez mesto Veľký Šariš je trasovaná elektrifikovaná železničná trať č. 188 Kysak - Plaveč - Muszyna PKP s elektrickou trakciou s medzinárodným významom zaradenej do zoznamu trás AGTC, ktorá je v železničnej stanici Kysak napojená na železničnú trať č. 180 Žilina - Košice s medzinárodným významom zaradená medzi medzinárodné trasy kombinovanej dopravy podľa medzinárodných dohôd AGC, AGTC, TEN a TER ako železničná trať C - E 40: ČR - Čadca - Žilina - Poprad - Košice - Čierna nad Tisou.

Na východnom okraji mesta Veľký Šariš na hranici medzi obýtnou a priemyselnou zónou sa nachádza rovnomenná železničná stanica. Z tejto stanice sú vedené koľajové vlečky do areálu Pivovaru Šariš, bývalého ČKD a bývalého mlyna. Železničnou stanicou Veľký Šariš prechádzajú v oboch smeroch denne 2

medzinárodné rýchliky Budapešť- Krakov, 4 medzinárodné zrýchlené vlaky Košice-Krakov a priemerne 15 osobných vlakov.

Mesto Veľký Šariš je napojené na mestskú hromadnú dopravu osôb v rámci mesta Prešov prostredníctvom 2 autobusových liniek.

Samotné územie navrhovaného zámeru má vhodné realizačné predpoklady pre napojenie na existujúcu dopravnú infraštruktúru. Východným okrajom záujmového územia prechádza štátna cesta 1/68, západným okrajom tohto územia naopak prechádza železničná trať č. 188 Kysak - Plavec s napojením železničnej vlečky prepájajúcej lokalitu navrhovaného zámeru so železničnou stanicou Veľký Šariš.

Lietadlová doprava

Najbližšie funkčne a kapacitne vyhovujúce letisko prijímajúce medzinárodnú prepravu je v Košiciach vo vzdialenosti cca 50 km.

3.4. PRODUKTOVODY

V širšom dotknutom území lokality priemyselného parku sa nenachádzajú žiadne produktovody.

3.5. SLUŽBY

V krajskom meste je dostatočne rozvinutá sieť maloobchodných predajní a supermarketov jako napr. Hypermarket Tesco, Supermarket Tesco, Kaufland, Baumax, Billa, supermarket Hruška, LIDL a množstvo menších aj väčších predajní potravinárskeho, spotrebného a priemyselného tovaru.

Mesto Prešov je sídlom širokého spektra vzdelávacích zariadení od základných škôl až po vysoké školy. V oblasti sociálnych služieb pôsobia v meste 2 domovy dôchodcov a 1 ústav pre telesne postihnutých, kluby dôchodcov, psychosociálne a rehabilitačné centrum, centrum pre deti a mládež, dom sociálnej starostlivosti a iné zariadenia sociálnej starostlivosti. Významné postavenie medzi kultúrnymi zariadeniami na území mesta Prešov majú Divadlo Jonáša Zoborského a Divadlo Alexandra Duchnoviča. amfiteáter, Park kultúry a oddychu, Štátna vedecká knižnica. Univerzitná knižnica, Knižnica P. O. Hviezdoslava. Najvýznamnejšími športovými zariadeniami na území mesta Prešov sú Mestská viacúčelová hala s celkovou kapacitou 5 500 miest. Zimný štadión VTJ Farmakol, futbalový štadión FC Tatran, prírodné kúpalisko Delňa, letné kúpalisko, dve hádzanárske haly, cyklistický štadión, jazdecký parkúr, dva tenisové areály na nábreží Torysy, stolnotenisová hala i viaceré fitnesscentrá.

Inžinierske siete

Realizácia zámeru si vyžiada komplexnú rekonštrukciu elektrických rozvodov, vykurovacích zariadení, vzduchotechniky a ďalších inžinierskych sietí.

3.4 REKREÁCIA, CESTOVNÝ RUCH, TURIZMUS

Územie okresu Prešov zaberajúce oblasť dolného Šariša má vhodné predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu. Ťažiskovými oblasťami sú poznávanie

kultúrno-historických pamiatok v sídlach doplnené o možnosti letnej a zimnej rekreácie v Slanských vrchoch.

Najcennejšou devízou riešeného územia okresu Prešov je predovšetkým koncentrácia prvkov kultúrno-historického dedičstva v rámci samotného mesta Prešov i hodnotná, zatiaľ relatívne málo narušená horská i podhorská krajina, poskytujúca nevšedné turistické a rekreačné vyžitie v prírodnom prostredí. Na územie okresu Prešov plošne zasahujú 3 navrhované chránené krajinné oblasti - Slanské vrchy, Čergov a Čierna hora.

V rámci širšieho záujmového územia mesta Prešov sa nenachádzajú významné zdroje prírodných liečivých vôd, ani liečebné kúpele, na druhej strane sa v tomto území nachádza viacero minerálnych prameňov. V minulosti sa pramene v lokalite Išľa využívali na balneologické účely, mnohé pramene minerálnych vôd.

V samotnom meste Prešov i v jeho bezprostrednom okolí sa nachádza významná koncentrácia *kultúrno-historických pamiatok*, mestská pamiatková rezervácia Prešov s lokalizáciou viacerých významných národných kultúrnych pamiatok. Areál technickej pamiatky Solivar v Prešove, národná kultúrna pamiatka Furča v Haniske a pamiatková zóna Lačnov.

Pre *vidiecky turizmus* sú dôležité nasledovné rekreačné krajinné celky:

- RKC Bachureň - Branisko (letná a zimná turistika, lyžovanie so zázemím podhorských obcí na chalupárske využitie i rázovitou obcou Lačnov, ktorá je vyhlásená za pamiatkovú zónu);
- RKC Slanské vrchy - kľudová zóna pre letnú a zimnú turistiku s vybavenosťou v rámci podhorských obcí;

Medzi územné celky vidieckeho turizmu plošne zasahujúce na územie okresu Prešov patrí južná časť Šarišskej vrchoviny.

Ťažiskovými strediskami cestovného ruchu a rekreácie v širšom dotknutom území mesta Veľký Šariš podľa KURS-u 2001 sú Kokošovce - Sigord s dominantnou letnou sezónnou rekreáciou reprezentovanou kúpaním a vodnými športmi v priestore vodnej nádrže Kokošovce i pešou turistikou a cykloturistikou v príľahlom priestore Slanských vrchov a Lipovce-Šindliar s dominanciou turistických aktivít v letnom i zimnom období. Na rekreáciu sa využíva lokalita Prešov - Delňa s areálom prírodného kúpaliska zameraného na prímestskú rekreáciu a Červenica - Dubník so zameraním na poznávací cestovný ruch v priestore Dubnických opálových baní. Smerom na sever je stredisko zimných športov Drienica - Lysá v pohorí Čergov, s prevádzkou krytého bazénu.

Tabuľka 20: Strediská rekreácie a cestovného ruchu v okrese Prešov

Ťažiskové strediská CR a rekreácie podľa KURS 2001	Rozloha rekreačného priestoru v ha	Denná návštevnosť v hlavnej sezóne	
		Súčasná	Výhládová
Lipovce - Šindliar	380	600	600
Kokošovce- Sigord	450	1400	3 000

Cieľmi poznávacieho cestovného ruchu sú predovšetkým krajské Prešov, jeho mestská časť Solivar i zrúcaniny Šarišského hradu a Kapušianskeho hradu. Medzi sídla - centrá turizmu patrí mesto Prešov.

Tabuľka 21: Vybrané ukazovatele ubytovacích zariadení v okrese Prešov za rok 2001

Počet UZ	Počet lôžok UZ	Počet návštevníkov	Z toho počet zahraničných návštevníkov	Priemerný počet prenocovaní
21	1 174	46 313	10 761	1,7

Krajské mesto Prešov disponuje širokou ponukou ubytovacích i stravovacích zariadení.

V rámci mesta je rekreačne využívaný hradný vrch, na ktorom je lyžiarsky areál s umelou plochou. Slúži tiež na prechádzky a na jeho území je aj záhradkársky areál. Pozdĺž Torysy sa navrhuje cyklistická trasa. V blízkosti Torysy sa plánuje rekreačný areál s kúpaliskom, ihriskami, športovými plochami, bufetom a občerstvením. Ubytovacie možnosti predstavuje hotel "MLYN" s možnosťou športového vyžitia.

3.4.1 Kultúrne a historické pamiatky a pozoruhodnosti

V blízkom Prešove si návštevníci regiónu majú možnosť pozrieť: Rímskokatolícky kostol sv. Mikuláša z roku 1347, gotický kostol s barokovým interiérom a gotickými nástennými maľbami. Kostol je gotickým trojlodím, tzv. sieňový typ. Gréckokatolícky chrám sv. Jána Krstiteľa - pôvodne gotický jednolodňový kostol, v 17. storočí spojený s minoritským kláštorom a v 18. stor. barokovo prestavaný do súčasnej podoby Kumšt - pôvodne stredoveká mestská vodáreň, ktorá svoj pôvodný charakter stratila prestavbou interiéru r. 1930 pre potreby Židovského múzea v Prešove. Objekt vznikol pravdepodobne v 40. rokoch 15. storočia. Carraffova väznica, neskorogotická stavba zo začiatku 16. storočia zakončujúca budovu dnešnej mestskej radnice. Ide o jednu z mála zachovaných gotických pamiatok v Prešove, bola postavená v roku 1504 ako zbrojnica. Ortodoxná synagóga s unikátnymi ornamentálnymi maľbami a umelecky zhotoveným svätostánkom, postavená bola v roku 1898. Františkánsky kostol, barokový jednolodňový rímskokatolícky kostol s dvojvežovým priečelím, spojený na severnej strane s kláštorom. V rokoch 1708- 1718 sa realizovala rozsiahlejšia rekonštrukcia kostola a kláštora. Kalvária, barokový komplex s Kostolom Sv. Kríža, 14 kaplniek krížovej cesty s kaplnkou Sv. schodov, katakomby a cintorín. Stavba prvých sakrálnych objektov sa začala r. 1720 a pokračovala do roku 1769. Niektoré kaplnky krížovej cesty vznikali ešte i v 19. storočí, a to až do roku 1893. Rákócziho palác - skvost mestskej renesančnej architektúry. Tvorili ho pôvodne dva stredoveké meštianske domy, ktoré dal na konci 16. st. knieža Žigmund Rákoczi prebudovať na honosný mestský palác v renesančnom slohu. Evanjelický kostol Sv. Trojice, renesančný chrám postavený v období reformácie v rokoch 1642-1647. Neptúnova fontána -jediná zachovaná pôvodná mestská cisterna, súsošie Neptúna pochádza zo začiatku 19. storočia. Súsošie Immaculaty, barokové súsošie vybudované na mieste popravy Carraffových obetí v roku 1751. Evanjelické kolégium -základný kameň bol položený v roku 1666, prestavané bolo po požiari v roku 1887. Župný dom - barokovo-klasicistická budova palácového typu určená na administratívne účely bývalej Šarišskej stolice. Floriánova brána - postavená v 1. polovici 15. storočia ako súčasť nových hradieb na západnej strane mesta, po 1. krát prestavaná r. 1673, k ďalšej významnej prestavbe brány došlo v 2. polovici 18. storočia a potom v roku 1808. Mestské klzisko z konca 19. storočia s pozoruhodným secesným reliéfom na fasáde. Bosákova banka - výstavná secesná budova postavená v r. 1923 - 1924.

Radnica, niekoľkokrát prestavaná, dnešná budova prestavaná po požiari v roku 1887. Solivar, komplex historických budov soľných baní zo 16. - 18. storočia.

Najvýznamnejšou kultúrno-historickou pamiatkou mesta Veľký Šariš je hrad Šariš, ktorého zrúcaniny sa rozprestierajú na vrcholovom plate Šarišského hradného vrchu, viditeľného zo širokého okolia. Spomína sa pod menom Sarus už v r. 1245. Predstavoval rozsiahly župný hrad s predhradím, nádvoriami a veľkým počtom bášť. V hornom hrade bol palác (v 16. storočí znovu opevnený). Dnes je hrad v zrúcaninách. Prístupný je z turistickej náučnej trasy Cesta hrdinov SNP - Čergov-Lysá Stráž- Veľký Šariš - Prešov .

Ranogotický rímsko-katolícky kostol sv. Jakuba vo Veľkom Šariši pochádza z 2. polovice 13. storočia, prístavba svätyne a sakristie z obdobia 1300 - 1310, barokové úpravy a prístavby po r. 1686 a koncom 18. storočia.

Historickou pamiatkou je aj gotická kaplnka sv. Konhuty v bývalom parku kaštieľa, postavená v gotickom slohu z polovice 14. storočia. Toho času je neprístupná.

3.4.2 Archeologické a paleontologické náleziská, geologické lokality

V rámci navrhovanej lokality zámeru a v jej bližšom okolí nie sú evidované geologické lokality, mimo Šarišského hradného vrchu. Výskyt archeologických nálezov staršieho osídlenia v meste Veľký Šariš a jeho okolí je popísaný v kapitole 3.2 Sídla.

4 SÚČASNÝ STAV KVALITY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

4.1 CHARAKTERISTIKA HLAVNÝCH ZDROJOV ZNEČISTENIA

Kapitola súčasný stav kvality životného prostredia bola spracovaná na základe Správy o stave životného prostredia SR, MŽP SR, 2004.

Lokalita navrhovaného zámeru predstavuje v súčasnosti zastavaný areál, ktorý bol funkčne využívaný a je vhodný na priemyselnú výrobu, služby a skladové hospodárstvo. Vzhľadom na charakter činností v blízkych objektoch možno konštatovať, že ide o priemyselnú zónu mesta, do ktorej bude vhodne zapadať aj posudzovaná činnosť. Dotknutá lokalita svojim umiestnením a napojením na infraštruktúru poskytuje predpoklady pre rozvoj, ktoré sú zakomponované aj v existujúcej územnoplánovacej dokumentácii. Vzhľadom na lokalizáciu a blízkosť obytných plôch mesta Veľký Šariš je predpoklad, že mesto uplatní niektoré limity pre prípadné umiestňovanie nových činností na predmetnej lokalite (napr. znečisťovanie ovzdušia, hluková záťaž, ohrozenie podzemných vôd kontamináciou a pod.).

4.2 ZNEČISTENIE OVZDUŠIA

Územie okresu Prešov predstavuje z hľadiska čistoty ovzdušia relatívne homogénny priestor. Kotliny a údolia sú v prevažnej miere postihnuté lokálnymi zdrojmi znečistenia, zvlášť v prípade inverzných situácií, vrcholové oblasti sú naopak atakované diaľkovým prenosom emisií. Relatívnu homogénnosť územia narušajú priestory kumulácie zdrojov a činností spôsobujúcich znečistenie ovzdušia (priemyselné plochy, koncentrácia dopravy a pod.). Takýmito priestormi v rámci

Prešovského kraja je najväčšie sídlo a zároveň krajské mesto Prešov vrátane príľahlých sídiel, kam možno zaradiť i samotné mesto Veľký Šariš. Najvýznamnejšie na *regionálnom znečistení* ovzdušia v tomto území sa podieľajú stacionárne zdroje znečistenia ovzdušia v samotnom meste Prešov i v okolitých sídlach. Dominantným zdrojom znečisťovania ovzdušia je technologický proces (výroba drevotrieskových dosiek a pod.) v podniku Kronospan a. s. Prešov, pričom podstatný vplyv majú emisie tuhých znečisťujúcich látok a oxidu uhoľnatého. Významné je i znečistenie ovzdušia z tepelných energetických zdrojov (lokálne kotolne).

Významný podiel na lokálnom znečistení ovzdušia má automobilová doprava (emisie NO_x, CO, POL a sekundárna prašnosť).

U všetkých základných znečisťujúcich látok bol zaznamenaný mierny pokles v množstve emisií počas obdobia 1998-2001. Tento klesajúci trend je pozorovaný vďaka legislatívnym a technologickým opatreniam na ochranu ovzdušia a v nemalej miere aj určitej stagnácii priemyselnej činnosti v kraji.

V meste Veľký Šariš medzi dominantné zdroje znečistenia ovzdušia patria tu lokalizované priemyselné podniky Pivovary Topvar a. s. a ČKD, miera ich vplyvu na znečistení ovzdušia v rámci Prešovského kraja však nie je významná.

Mesto Veľký Šariš patrí v zmysle environmentálnej regionalizácie do Košicko-prešovskej zaťaženej oblasti a z hľadiska ventilácie medzi priemerne inverzné polohy. V podľa príslušnosti k Košicko-prešovskej zaťaženej oblasti je intenzita súčasného stresového faktoru vysoká. Ovzdušie predstavuje veľmi zraniteľné prostredie. (2. stupeň).

V meste Veľký Šariš sa nenachádza žiadna monitorovacia stanica na meranie lokálneho znečistenia ovzdušia. Z uvedeného dôvodu nie je možné uviesť konkrétne namerané hodnoty imisného znečistenia ovzdušia základnými znečisťujúcimi látkami v tomto meste.

4.3 ZNEČISTENIE VÔD

Povrchové vody

Povrchové vody v okrese Prešov patria do čiastkového povodia rieky Torysa. Sledované ukazovatele znečistenia povrchových vôd a zaradenie vodných tokov do jednotlivých tried kvality je hodnotené podľa kritérií, ktoré určuje STN 75 7221 „Klasifikácia povrchových vôd“.

Tabuľka 22: Prehľad klasifikácie v hodnotených miestach Torysa za obdobie 2000 – 2001 i sledovania v povodí rieky Zdroj: SVP š.p., OZ PBaH Košice

Vodný tok	Miesto sledovania	Riečny km	Trieda kvality vody v skupine ukazovateľov podľa STN 757221							
			A	B	C	D	E	F	G	H
Torysa	Torysa – Šarišské Michalany	73,30	IV	III	III		V			
Torysa	Torysa - Kendice	49,90	IV	IV	III		V			

Rieka Torysa má na svojom hornom toku až po mesto Prešov charakter čistého toku a pomerne dobrú kvalitu vody. Zhoršenie kvality vody v hodnotených ukazovateľoch vplyvom vypúšťaných priemyselných a splaškových odpadových vôd z mesta Prešov a prítoku rieky Sekčov sa prejavuje v mieste odberu Prélav - Kendice

i napriek skutočnosti, že v dôsledku uvedenia mechanicko - biologickej čistiare odpadových vôd v meste Prešov sa situácia zlepšovala. V sledovanom časovom období rokov 2000 - 2001 ukazovatele kyslíkového režimu (A) zostávajú v IV. triede kvality v dôsledku koncentrácií CHSK_{Cr} (4,0 - 115 mg.l⁻¹). V skupine nutrientov (C) celkový fosfor spôsobuje zhoršenie na IV. triedu kvality (0,02 - 0,6 mg.l⁻¹) a v skupine biologických ukazovateľov sapróbny index biosestónu i sapróbny index makrozoobentosu (D) spôsobujú zmenu z II. na III. triedu kvality. Koliformné baktérie s nameranými hodnotami (13-8 3000 KTJ.ml⁻¹) spôsobujú V. triedu kvality, hodnoty NEL_{uv} v rozsahu 0,01 - 0,28 mg.l⁻¹ spôsobujú IV. triedu kvality.

Z indikácií nadnormových ukazovateľov vyplýva, že Torysa pred vstupom do intravilánu mesta Veľký Šariš je poznačená znečistením najmä splaškového pôvodu. Netradičné navýšenie pH napovedá aj o vplyve priemyselného pôvodu. NEL (ropné znečistenie) nie je uvedené, ale iné ukazovatele prítomnosti organických látok nie sú indikatívne.

Dominantným zdrojom znečistenia povrchových vôd v rámci komunálnej sféry je predovšetkým mestská čistiareň odpadových vôd v Prešove a rovnako i mestská čistiareň odpadových vôd v meste Veľký Šariš. K významným zdrojom znečistenia povrchových vôd z priemyselnej výroby patrí aj Pivovary Topvar a. s., so sídlom v meste Veľký Šariš, vypúšťajúcim po predchádzajúcom prečistení na vlastnej ČOV odpadové vody do rieky Torysy.

Tabuľka 23: Vypúšťané znečistenie do povrchových tokov vo vybraných ukazovateľoch v roku 2001

Indikatív	Názov užívateľa	Názov toku	Vypúšťanie	
			tis. m ³	m .s
4485HA	VSVAK - kanalizácia Prešov	Torysa	5 910,000	0,187
3972HA	Pivovary Topvar a.s. – odštepny závod Šariš - ČOV	Torysa	1 200,000	0,038

Dotknutým tokom je najmä drenážny kanál pretekajúci osou priemyselnej zóny. Nie sú údaje o množstve ani kvalite vôd povrchového toku. Zraniteľnosť povrchového toku je stredná (3. stupeň).

Podzemné vody

Sledované ukazovatele kvality podzemných vôd sa porovnávajú a vyhodnocujú podľa limitných hodnôt, ktoré pripúšťa vyhláška MŽP SR č.151/2004 Z.z. o požiadavkách na pitnú vodu a kontrolu kvality pitnej vody.

Na území Košicko-prešovskej ohrozenej oblasti plošne zasahuje vodohospodársky významná oblasť - Riečne náplavy Torysy od Brezovičky po Prešov. Monitorovaciu sieť v oblasti kvality podzemných vôd v oblasti Riečne náplavy Torysy od Brezovičky po Prešov tvorí 1 vrt základnej siete SHMÚ (ZS), 1 využívaný vrt (VT) a 1 využívaný prameň, ktoré reprezentujú podzemné vody kvartérnych sedimentov. V rámci sledovaného časového obdobia roku 2001 vo využívaných vodných zdrojoch nedošlo k prekročeniu limitných hodnôt, nadlimitne NEL_{uv} boli namerané v objekte 106390 Rožkovany, ten sa však nachádza už mimo nami vymedzeného územia.

Na dotknutom území priemyselnej zóny od bývalého agrochemického podniku na severe po pivovar na juhu (vrátané území areálov) bolo realizovaných viacero geologických prieskumov. Z jednorazových kontrolných analýz podzemných vôd vyplýva, že podzemná voda je v území slabo alkalická, tvrdá, neagresívna typu vápenato-horečnato-hydrogénuhličitanového. V oblasti starej ČKD (južne od areálu Valcovní) bolo zaznamenané prekročenie medzných hodnôt v ukazovateľoch: železo, mangán, amoniak, dusitany, biologicko - mikrobiologické (koliformné, psychro- a mezofilné baktérie). Viaceré analýzy boli vykonané aj v oblasti areálu pivovaru. Podľa informácie sladovne o poslednom rozbore vôd nie je zaznamenané prekročenie medzných hodnôt; podľa starších údajov sa odporúča preventívna kontinuálna úprava plynným chlóróm.

Zvodnenie je v území málo významné. Kvalita podzemných vôd je mierne narušená. Zraniteľnosť podzemných vôd je mierna (3. stupeň).

4.4 KONTAMINÁCIA PÔDY

Plošný prieskum kontaminácie pôd (PPKP) ako subsystém monitoringu pôd sleduje obsah ťažkých kovov vo vybraných katastrálnych územiach. V roku 2001 boli v rámci PPKP na území okresu Prešov zaznamenané v tabuľke uvedené výskyty ťažkých kovov.

Tabuľka 24: Prehľad kontrolovaných a nadlimitných honov v rámci PPKP v roku 2001

Územie	Kontrolované		Sledované parametre	Nadlimitné		Nadlimitné parametre
	ha	počet		ha	počet	
okres Prešov	2678,0	64	Cr, Ni, As, Cu, CM, Hg, Pb	31,0	1	Cd
SR	282 365,4	8 299		42 932,2	1645	

Náchylnosť (potenciál) na eróziu pôdy v závislosti od charakteru reliéfu, pôdotvorného substrátu a pôdneho krytu, klímy a spôsobu využívania pôdy (orná pôda, trvalé trávne porasty, lesy,...) v reálnych podmienkach determinuje vodnú eróziu. Pre širšie riešené územie Spišsko-šarišského medzihoria je typická stredná až silná náchylnosť pôd k erózii, iba v alúviách vodných tokov (najmä nivy rieky Torysy) je nepatrná až slabá.

Pôdy v lokalite zámeru majú nižšiu bonitnú hodnotu, indikácie o znečistení môžu byť najviac lokálneho charakteru. Náchylnosť pôd na mechanickú a chemickú degradáciu je nízka. Zraniteľnosť pôd je nepatrná (5. stupeň).

4.4.1 Znečistenie horninového prostredia

Prípadná kontaminácia hornín môže byť v danom území viazaná najmä na kvartérne sedimenty (fluviálne sedimenty v alúviu rieky Torysa), v ktorých sú vytvorené podmienky pre možné šírenie sa znečisťujúcich látok. Pieskovcovo-ílovcové podložie vnútrokarpatského paleogénu je vzhľadom na zníženú priepustnosť pre vodu menej náchylné na znečistenie. V blízkom okolí (severne od lokality zámeru) sa nachádza areál AGROCHEMA a.s., ktorý je v súčasnosti v likvidácii a nevykonáva svoju činnosť.

Horninový podklad je budovaný riečnymi sedimentmi - hlinitými pieskami až piesčitými štrkami. Pod ním ležia ílovité nepriepustné vrstvy. Zraniteľnosť horninového prostredia je nepatrná (5. stupeň).

Spoločnosť Manitowoc si objednala u spoločnosti URS France (URS) fázu II ekologického auditu (prieskum znečistenia pôd a podzemných vôd). Technické práce prebehli v termíne 14 -18.2.2007.

Na základe analytických výsledkov možno konštatovať, že celoplošné znečistenie nebolo detekované, avšak zvýšené hodnoty niektorých sledovaných parametrov (obzvlášť niklu) prekračovali limity A či B Pokynu 1617/97. Ropné látky (NEL) a prchavé organické látky (POL) neboli v zeminách potvrdené.

Zvýšené hodnoty prekračujúce limity u ropných látok (NEL) a prchavých organických látok (POL) boli preukázané vo vodách. Ťažké kovy neboli vo vodách potvrdené.

Analytické práce môžu byť zhrnuté tak, že žiadny zo vzorkovaných materiálov (voda, pôda) neprekročil limit C metodického pokynu 1617/97.

Výskyt NEL a POL vo vodách vyplýva z historického hľadiska a dlhodobého používania olejov a farieb (miešanie farieb, kompresorovňa, nástrojareň, dielne, garáže, sklady chemických látok, atď.) na predmetnej lokalite. Výskyt ťažkých kovov, obzvlášť niklu vo vrchných vrstvách zeminy pochádza pravdepodobne z navážok.

Zdroj: Phase II Environmental Site Assessment, Veľký Šariš, Slovakia, URS France, March 2007

4.5 ZNEČISTENIE PROSTREDIA SKLÁDKAMI ODPADU

Medzi skládky odpadov, na ktorých bola činnosť ukončená k 31.7.2000 a boli prevádzkované za osobitných podmienok, patrí aj skládka Veľký Šariš. Skládka, ktorá vyhovuje právnym požiadavkám sa nachádza v okrese Sabinov a je to skládka na tuhý komunálny odpad.

Tabuľka 25: Zoznam skládok v prevádzke, ktoré vyhovujú právnym požiadavkám
(Zdroj: ObÚŽP, POH okresu Prešov)

Okres	Prevádzkovateľ skládky	Sídlo	Trieda skládky	Voľná kapacita k 31.12.2004 v m ³	Projektovaná voľná kapacita k 31.12.2004 v m ³	Predpokladaný termín ukončenia prevádzky	Názov skládky	Kód zneškodňovania odpadov
Sabinov	Pivovary Topvar a.s. – odštepny závod Šariš, a.s.	Ražňany	0	60 600	137 453	2014	RS0 Ražňany	DI

Mesto Veľký Šariš zabezpečuje zneškodňovanie tuhého komunálneho odpadu jeho odvozom na riadenú skládku odpadov v Petrovanoch, odpad z plastov je odvážaný do spaľovne FECUPRAL. V roku 2002 zabezpečilo mesto zneškodnenie nasledovných druhov a množstiev odpadov:

Tabuľka 26: Druhy Zdroj: RISO, ObÚŽP, POH okresu Prešov

kód odpadu	názov odpadu	kategória odpadu	množstvo odpadu (v tonách)
200301	zmesový komunálny odpad	O	518,5
150102	obaly z plastov	O	2,0
150107	obaly zo skla	O	7,0

Zber, skladovanie a likvidácia odpadov z navrhovanej činnosti budú realizované podľa vypracovaného a schváleného programu odpadového hospodárstva mesta Veľký Šariš a samotného prevádzkovateľa.

4.6. INÉ ZDROJE ZNEČISTENIA

V dotknutom území nebol identifikovaný iný druh znečistenia. Potenciálne riziko predstavuje železničná trať Kysak - Plavec, prechádzajúca západne v susedstve areálu zámeru a z nej postavená železničná vlečka, kde nemožno vylúčiť prípadný únik kontaminujúcich látok napr. na cisterne prepravujúcej chemické alebo iné vodu ohrozujúce látky.

4.6 RASTLINSTVO A ŽIVOČÍŠTVO

Poškodenie a ohrozenie vegetácie a živočíšstva sa nevymyká z celoslovenského priemeru stupňa a činiteľov poškodenia. Existujúce sekundárne spoločenstvá rastlín a živočíchov sú adaptované na tlak antropogénnych aktivít z priľahlých urbanizovaných a poľnohospodársky využívaných území. V území sa vyskytujú málo významné ruderálne biotopy, významné genofondové plochy absentujú.

Podľa dostupných údajov o výskyte živočíšnych druhov, stavu životného prostredia a funkčného využívania lokality zámeru a jej bližšieho okolia, nie sú indikované biotopy, ktoré by boli ohrozené.

Vegetácia, živočíšstvo a ich biotopy predstavujú mierne zraniteľné prostredie (4. stupeň).

4.7 ZDRAVOTNÝ STAV OBYVATEĽSTVA

Zdravotný stav obyvateľstva je výsledkom pôsobenia viacerých faktorov -ekonomická a sociálna situácia, výživové návyky, životný štýl, úroveň zdravotníckej starostlivosti, ako aj životné prostredie.

Tabuľka 27: Stredná dĺžka života pri narodení v okrese Prešov v období 1996-2000

Územný celok	Muži e^M_0	Ženy e^Z_0
Okres Prešov	69,97	77,70
Prešovský kraj (1998 - 2000)	69,36	77,32
SR	68,82	76,79

Dosiahnutá hodnota strednej dĺžky života u mužov i žien v okrese Prešov je nad dosiahnutými úrovňami dosiahnutých priemerov v Prešovskom kraji i Slovenskej republike.

Prešovský kraj patrí k regiónom s najvyššou *pôrodnosťou (natalitou)* v rámci Slovenska aj napriek tomu, že jej miera od r. 1998 do r. 2002 poklesla zo 13,64% na 11,96%. Počet novonarodených detí na 1 000 obyvateľov v okrese Prešov je nižší ako dosiahnutá hodnota v Prešovskom kraji, naopak výrazne vyšší ako dosiahnutá hodnota za Slovenskú republiku ako celok.

Tabuľka 28: Natalita v Prešovskom kraji v období 1998-2002 (v ‰)

Územný celok	1998	1999	2000	2001	2002
Okres Prešov	12,38	12,82	12,09	11,21	11,01
Prešovský kraj	13,64	13,30	13,03	12,26	11,96
SR	10,68	10,42	10,21	9,51	9,45

K základným charakteristikám zdravotného stavu obyvateľstva, odrážajúcich ekonomické, kultúrne, životné a pracovné podmienky patrí aj *úmrtnosť -mortalita*. Výška ukazovateľov celkovej úmrtnosti závisí však nielen od uvedených podmienok, ale ju bezprostredne ovplyvňuje aj veková štruktúra obyvateľstva.

Vzhľadom k tomu, že v Prešovskom kraji žije najmladšie obyvateľstvo na Slovensku, kraj dosahuje najnižšiu mortalitu (na 1000 obyv.), hodnoty ktorej sa v období 1998-2002 pohybovali v rozpätí 8,19 - 8,46‰ (priemer SR - 9,58‰).

Počet úmrtí na 1000 obyvateľov je v okrese Prešov nižší ako dosiahnuté hodnoty oboch ukazovateľov za vyššie územné jednotky Prešovského kraja a Slovenskej republiky. Pri sledovaní úmrtnosti obyvateľstva v závislosti od veku a pohlavia je možné pozorovať nadúmrtnosť mužov.

Tabuľka 29: Mortalita v Prešovskom kraji v období 1998-2002 (v ‰)

Územný celok	1998	1999	2000	2001	2002
Okres Prešov	7,91	7,96	7,93	8,18	8,13
Prešovský kraj	8,46	8,35	8,33	8,38	8,19
SR	9,86	9,71	9,76	9,66	9,58

V *úmrtnosti podľa príčin smrti*, podobne ako v celej republike, v Prešovskom kraji, tak i v okrese Prešov dominuje úmrtnosť na ochorenia obehovej sústavy, predovšetkým ischemické choroby srdca, pričom dosiahnutá úroveň za tento okres je nižšia ako dosiahnuté hodnoty celokrajského i celoslovenského priemeru.

Tabuľka 30: Úmrtnosť na najčastejšie príčiny smrti v okresoch Prešovského kraja r. 2002 (na 100000 obyv.) Zdroj ÚZIS

Územný celok	Nádory	Choroby obehovej sústavy	Choroby dýchacej sústavy	Choroby tráviacej sústavy	Vonkajšie príčiny	Spolu
Okres	197,6	441,9	38,2	40,0	35,1	812
Prešovský	181,3	463,6	37,5	37,2	40,8	819
SR	213,9	521,8	54,2	51,9	56,2	958

Z analýzy populačného vývoja vyplýva, že na konci 80-tych a začiatkom 90-tych rokov sa narušili dlhodobé demografické trendy. Výrazne sa zmenilo reprodukčné správanie obyvateľstva, ktoré sa prejavuje najmä v znižovaní počtu živonarodených detí. Podstatné zmeny sa prejavujú aj v oblasti migrácie obyvateľstva.

Oproti tomu v okrese Prešov sa tieto podstatné zmeny súvisiace s poklesom prirodzeného prírastku či stagnáciou resp. poklesom počtu obyvateľov výrazne neprejavujú. Práve naopak, aj v časovom období deväťdesiatych rokov dochádza k trvalému rastu tohto počtu.

Tabuľka 31: Vývoj počtu obyvateľov

Územný celok	31.12.1997	26.5.2001
Okres Prešov	159 579	161 782
Prešovský kraj	777 301	789 968

Poloha areálu je vo vzťahu k obytným zónam a bariéram medzi nimi odťažitá. Dotknuté dopravné tepny sú okrajové. Mesto Veľký Šariš predstavuje kludovú zónu nezaťažенú dopravou a narušenou kvalitou životného prostredia. Zraniteľnosť faktorov pohody a kvality života hodnotíme v stupni mierna (4. stupeň).

Vzhľadom k tomu, že územie bývalého závodu ČKD sa nachádza v priemyselnej zóne, riziká na zdravie obyvateľov nie sú uvažované a významné škody na životnom prostredí neboli prieskumom preukázané, nakoľko žiadna zo vzoriek vôd alebo zeminy neprekročili hodnotu limitu C metodického pokynu 1617/97.

Zdroj: Phase II Environmental Site Assessment, Velky Saris, Slovakia, URS France, March 2007